

Ya Nemangulun Tudek Paul idan Kamengullug di Corinth

¹ Hi-gak e hi Paul et hi Sostenes e agi tayun kamengullug hu nengitudek ni nunya. Hi-gak ey pinutuk tuwak Apu Dios ni pan-apostle nan Jesus Christo.

² Huyya tudek min hi-gayun kamengullug di Corinth ni pinilin Apu Dios ni tuu tu. Bi-nendisyonan dakeyu et ibilang dakeyun kayyaggud gapuh ni nengulugan yun Jesus Christo, heniddan emin ni kamengullug di kebebbebley ni kamenaydayaw nan Jesus Christo e Apu tayun emin.

Ya et-eteng ni baddang Apu Dios idan kamengullug di Corinth

(Ephesians 1:3-14)

³ Pinhed kun meweddan hi-gayu hu binabbal niya linggep ni kamelpun Apu Dios e Ametayu et hi Jesus Christo e Apu tayu.

⁴ Nakka mansalamat ni kenayun nan Apu Dios tep ya binabbal tun hi-gayu gapuh ni neiegian yun Jesus Christo. ⁵ Tep gapuh ni neiegian yun hi-gatu ey et-eteng law hu kabaelan yu et yu law kaewwasi hu elaw tu niya nelaing kayu law ni mengituttuddun meippanggep ni hi-gatu. ⁶ Ey nebaliwan law ni kayyaggud hu elaw yu, tep kinulug yu hu intuttudduk ni meippanggep nan Christo. ⁷ Et humman hu, nakka medinnel e endi yu pangkullangan ni kabaelan yun nalpun Apu

Dios eyan tayu kapenehheggedin ellian Jesus Christo e Apu tayu. ⁸ Hi-gatu mengihhammad ni yuka pengullug ma-lat endilli hu bahul yun hemmaken tun kedettengan alin etan ni aggew ni ellian tun menuwet ni tuu. ⁹ Hi Apu Dios hu kameiddinnel ni mengippahding ni emin nunya, tep emin hu tuka e-hela ey tuka ippahding. Ey hi-gatu hu nemutuk ni hi-gayun meki-eggin U-ungnga tu e hi Jesus Christo e Apu tayu.

Ya kapanhahallaidan kamengullug di Corinth

¹⁰ Hi-gayun kaegiegi, dengel yu anhan eya e-helen kun tugun Apu tayu e hi Jesus Christo. Mahapul ni kayyaggud hu pandadagyuman yu ma-lat eleg kayu magenadwa, nem man-unnud kayun mengu-unnud nan Apu Dios. ¹¹ Nakka pan-ittugun huyya, tep indaddatteng idan nalpud baley di Cloe e wadadda kunun hi-gayun kaegiegi hu kamantututut. ¹² Tep wadadda kunu edum ni hi-gayun kanday hi-gak e hi Paul hu daka u-unnuda. Yadda edum ey kanday hi Apolos, yadda edum ey kanday hi Peter, ey wadadda edum ni kanday hedin hi-gada kunu ngu, man hi Jesus Christo hu daka u-unnuda. ¹³ Lawah huttan ni yuka pehpehding. Kaw dammutun gennedwaen hi Jesus Christo? Kaw hi-gak e hi Paul hu neipetak di krus tep ya panyaggudan yu? Kaw yad ngadan ku nebenyagan yu? Beken, tep hi Jesus Christo.

¹⁴ Kayyaggud ew et endi edum ni nak bi-nyagan ni hi-gayu, nem ebuh di Kerispus

nan hi Geyus. ¹⁵ Tep gullat na-mu et neman wadadda edum ni mengippahhiyya e higak hu nemenyag ni hi-gada. ¹⁶ Ay em tuwa, binenyagan ku dama hi Stepanas et yadda pamilyah tu, nem endi law edum ni nakka nemnemneman binenyagan ku. ¹⁷ Tep beken hu memenyag ni impangunun Jesus ni hi-gak, nem ya an mantuttuddun meippanggep ni impahding tun panyaggudan ni tuu. Ey eleg meippuun di kinelaing kun umhakit hu nakka penuttuddu, ma-lat beken humman hu gaputun pengullugan ni tuu et tawwey kumedek law etan kameituttuddun meippanggep ni neteyyan Jesus di krus.

Ya neteyyan Jesus hu keang-angan ni kabaelan niya kalinaing Apu Dios

¹⁸ Yadda etan umlaw alid impiernoh e kalawwin kamekastigu, ey kanday endi silbin etan ni kameituttuddun meippanggep ni neteyyan Jesus di krus ni panyaggudan idan neliwtan. Nem hi-gatsun kamengullug ni mehelakniban, ey amta tayu e huyyan kameituttuddu hu mengippeamtan kabaelan Apu Dios ni menelaknib ni tuu. ¹⁹ Makulug huyya, tep kan dedan Apu Dios di neitudek ni ehel tu ey “Pambalin kun endi silbitu hu nemnem idan kameibbillang ni nenemneman ey pambalin kun endi silbitu hu kalinaing idan nangkelaing.” * ²⁰ Attu kaya mewan hu kalinaing idan kandan nangkenemneman, yadda eta-gey adal da, niyadda nangkelaing ni umhakit meippanggep ni elaw ni biyag

---

* **1:19** 1:19 Isaiah 29:14

ni nunya ey? Eleg ida meibbillang, tep impeang-ang Apu Dios e endi silbin kalinaing da. ²¹ Tep gapuh ni kalinaing Apu Dios ey ninemnem tun eleg mabalin ni amtaen ni tuu hi-gatu meippuun di kalinaing da. Nem ya pinhed tu ey hellakniban tun emin ida kamengullug meippuun di mika ituttuddu e humman hu kan idan edum ni endi silbitu.

²² Em, tep hedin yadda Jews ey mahapul ni wada ang-angen dan miracles ni han ida nengulug. Ey hedin yadda dama Greek ey ya daka kullugan ebuh ey ya kaebbulutan kalinaing da. ²³ Et mukun hedin mika ituttuddu hu meippanggep ni neteyyan Jesus di krus, ey anggebe-hel idan Jews ey yadda dama Greek ey kanday endi silbitu.

²⁴ Nem hi-gatsun pinutuk Apu Dios ni pantu-u tu, Jew winu Gentile, ey tayu kakulluga e ya neteyyan Jesus di krus hu keang-angan tun et-eteng hu kabaelan niya kalinaing Apu Dios ni menellaknib ni hi-gatsu. ²⁵ Tep huyyan kan idan tuun endi silbi tun ninemnem Apu Dios ni kehellakniban tayu, ey endi tu kei-ingnghan, tep kedukdul ni peteg nem ya kalinaing ni tuu. Ey ya mewan hu kandan kapuy hi Apu Dios tep netey hi Jesus di krus, ey humman anhan law hu keang-angan ni et-eteng ni kabaelan tun endi tu kei-ingnghan.

²⁶ Nemnem yun kaegiegi, e yan nemilian dakeyun Apu Dios ni tuu tu ey kunan ni hi-gayu hu kedangyan, winu nelaing, winu nanadal. ²⁷ Nem hi Apu Dios, ey pinili tudda hu tuun endi bilang da ma-lat mebabba-ingan ida etan tuun kanday nelaing ida. Ey pinutuk tudda

endi kabaelan da, ma-lat mebabba-ingan ida hu eta-gey saad da. ²⁸ Pinutuk tudda hu endi bilang tun kapihhulan edum da ma-lat peamta tu e endi bilang idan kamengiddinnel ni kabaelan da eyad puyek. ²⁹ Huyyadda impahding Apu Dios ma-lat endin hekey hu mampahhiyyad hinangga tu. ³⁰ Yan nengulugan tayu hu nengidagyuman Apu Dios ni hi-gatsun Jesus Christo. Intu-dak tu eyad puyek et matey di krus ma-lat mawedan hi-gatsu hu kalinaing ni pengamtaan tayun hi-gatu. Et ibilang daitsun kayyaggud ni neneklaan Jesus Christo ni nehellakniban tayud liwat et ieng-eng daitsun hi-gatu. ³¹ Et mukun wada neitudek ni ehel Apu Dios e kantuy “Ya tuun pinhed tun mampahhiyya ey ya impahding ni Ap-apu tayu hu ipahhiyya tu e beken ni ya annel tu.” †

2

Ya tayu kapengullug ey neipuun di kabaelan Apu Dios, beken di kalinaing ni tuu

¹ Yan laputun illian kud kad-an yun kaegiegin nak nengituttudduan ni elaw Apu Dios ey eggak ihepit di henin kapanhahhapit ni nelaing ni umhapit. ² Tep ya ninemnem kun peamtan hi-gayu ey ebuh hu meippanggep nan Jesus Christo et ya neteyyan tud krus. ³ Yan inlian kun mantuttun hi-gayu, ey nakka umkakaguh tep endi dinel kud annel ku et nakka umgeneygey, tep inamtak e kulang hu kabaelan kun mantuttuddu. ⁴ Nelakah ni neawatan yu hu intuttudduk ni hi-gayu, et mangulug kayu gapuh ni et-eteng ni

† **1:31** 1:31 Jeremiah 9:24

kabaelan ni Ispirituh Apu Dios, anin ni beken ni henin kapan-e-ehhel ni mahepit hu nenuttudduk ni hi-gayu. ⁵ Et humman hu, ya yuka pengullug ey eleg maipuun di kalinaing winu adal ni tuu, nem yad et-eteng ni kabaelan Apu Dios.

Ya planuh niya kalinaing Apu Dios

⁶⁻⁷ Gaway tep hedin yadda neihammad hu daka pengullug hu nakka tuttuddui, man henin kapantuttuddun nelaing hu nakka penuttudun hi-gada. Ey neipuun di kalinaing Apu Dios, beken ni kalinaing ni tuu eyad puyek niya beken ni neipuun di kelebbengan idan kaman-ap-apun kamepappeg hu daka pan-ap-apui. Ya nakka ituttuddu ey meippanggep ni kalinaing tun namplanuh ni keiddeyyawan tayulli. Implanuh tu dedan huyya et han maweda emin eya wadan nunya, nem yan nunyan ebuh hu nengipeamtaan tu. ⁸ Nem endiddan aap-apun nunya hu nengamtan nunyan planuh Apu Dios, tep gullat ni inamta da et eleg da et paipetak di krus etan kamedeyyaw ni Ap-apu. ⁹ Humman hu keibbellinan ni neitudek ni ehel Apu Dios e kantuy “Endi hakey ni an nenang-ang, winu an nangngel, winu an nannemnem ni implanuh Apu Dios ni panyaggudan idan neminshed ni hi-gatu.” * ¹⁰ Nem hi-gatsun kamengullug hu nengipeamtaan ni Ispirituh Apu Dios ni nunman ni planuh tu, tep hi-gatu nengamtan emin, anin hipan wadad nemnem Apu Dios. ¹¹ Ya tuu ey hi-gatun ebuh hu nengamtan wadad nemnem tu, beken ni neala ey inamtan edum ni tuu

---

* **2:9** 2:9 Isaiah 64:4

humman ni wadad nemnem tu. Et nema-mangu hu nemnem Apu Dios e ya Ispirituh tun ebuh hu nengamta. ¹² Ey mukun newadan hi-gatsun kamengullug hu Ispirituh Apu Dios, et humman hu, eleg tayu u-unnuda kalinaing niya kapannemnem idan eleg mengullug, ey ma-lat awatan tayun emin hu baddang tun hi-gatsu tep ya hemek tu. ¹³ Et humman hu, yadda eya mika ituttuddu ey nalpun Ispirituh Apu Dios, beken ni nalpud kalinaing ni tuu. Ey yadda tutu-un wada Ispirituh Apu Dios ni hi-gada hu mika pengituttudduin elaw Apu Dios.

¹⁴ Nem ya etan tuun eleg mangulug nan Jesus ey endi Ispirituh Apu Dios ni hi-gatu, et eleg tu ebbuluta hu kameituttuddun kamelpun Ispirituh Apu Dios. Em, tep eleg tu ibbilang ida humman ey eleg tu ewwasidda huyyan kameituttuddu tep endi Ispirituh Apu Dios ni hi-gatun mengippeewwat. ¹⁵ Ya etan tuun wada hu Ispirituh Apu Dios ni hi-gatu ey inamta tu hu kayyaggud niya beken ni kayyaggud, nem yadda etan tuun endi hu Ispirituh Apu Dios ni hi-gada tep eleg ida mengullug ey eleg da ewwasi hu elaw niya kapannemnem etan ni tuun wada hu Ispirituh Apu Dios ni hi-gatu. ¹⁶ Wada neitudek ni inhel Apu Dios e kantuy “Endi nengamtan nemnem Apu Dios, et humman hu, eleg mabalin ni wada an menuttuddun hi-gatu.” † Nem hi-gatsun kamengullug ey henin kapannemnem nan Jesus hu tayu kapannemnem.

---

† **2:16** 2:16 Isaiah 40:13

3

Ya kakulang ni kapengullug idan tuud Corinth

¹ Kaegiegi, yan eman ni nantuttudduan kun hi-gayu ey eggak ittuttuddu hu neligat, nem inlapuk ni intuttuddu nelakah ma-lat awatan yu. Tep heni kayu geggellang, tep eleg ni maihammad hu yuka pengullug nan Jesus Christo. ² Et mukun ya intuttudduk ey ya nelakah yun ewwatan, e kamei-ellig di gatas ni kainnuman gelang e nelakah ni meekmun. Tep inamtak e gullat ni ya neligat hu ittuttudduk e kamei-ellig di mekelhin kennen ni kakennan nehiken ey eleg yu han-awat. Ya kakulugan tu ey anin yan nunya, et eleg yu ni han-awat hu neligat ni kameittuttuddu, tep eleg ni maihammad hu yuka pengullug. ³ Kaimmatun di yuka pehpehding e nanengtun ya pinhed ni annel yu hu yuka u-unnuda, e henin elaw idan eleg mangulug nan Jesus hu elaw yu, e kayu kaman-in-aameh niya kayu kamantututut. ⁴ Wada hakkeyey kamampahhiyyan kantuy hi Apolos winu hi-gak hu tuka u-unnuda et huyyan yuka pehding hu keang-angan tu e heni kayu damengu eleg mangulug.

Hi Apu Dios hu daydayawen, beken ida bega-entu

⁵ Kaw hipa dedan hu deyyawen? Kaw hi-gak? Kaw hi Apollos? Beken, tep bega-en dakemin ebuh nan Apu Dios ni nantuttuddun hi-gayu ma-lat mangulug kayun Jesus. Wada hakkey ni hi-gami ey mika ippahding hu ngunun indawat Apu Dios ni hi-gami. ⁶ Hi-gak hu kamei-ellig di nantanem, tep hi-gak hu nemangulun nantuttuddun

hi-gayun meippanggep nan Apu Dios. Hi Apolos hu kamei-ellig ni nenaddannum etan ni intanem ku, tep hi-gatu hu nengituluy ni nantuttuddun hi-gayun meippanggep nan Apu Dios. Nem hi Apu Dios hu kamei-ellig ni nengipatmel, tep hi-gatu hu nengidwat ni yuka pengullug. ⁷ Beken ni ya etan nengitnem winu ya etan nenaddannum hu importanteh, nem hi Apu Dios, tep hi-gatu hu kamengippatmel. ⁸ Endi an nambaklangan etan ni nengitnem et ya etan nenaddannum. Hi Apu Dios hu ngenamung ni mengidwat ni gun-uden da meippuun di inggunu da. ⁹ Mika pambaddangin Apolos hu impangunun Apu Dios ni hi-gami. Ey kayu kamei-ellig ni payew Apu Dios ni mika panggunnui.

Kayu kamei-ellig ni baley Apu Dios. ¹⁰⁻¹¹ Gapuh ni kabaelan kun indawat Apu Dios ey heni inhammad kun ingkapyu hu sinuunan ni baley tun henin impahding ni nelaing ni mengapyan baley. Ey yan nunya ey wadadda nengilepun kamampemehwat diman, nem mahapul ni hellipat-an da hu ikkapyu da niya pehding dan memehwat. Huyyaddan kamampemehwat hu neieligan idan kamantuttuddun meippanggep nan Jesus Christo e mahapul ni endi edum ni ituttuddu da e hi-gatun ebuh, tep hi-gatu kamei-ellig di nehammad ni sinuunan ni baley. ¹²⁻¹³ Hi-gatsun kamengullug hu neieligan idan kamampemehwat ni baley e wadadda kamengikkapyad sinuunan tun balituk, ya silber, niya nenginan batu. Nem wadadda edum ni kamengikkapyan keyew niya gulun. Nem hakey alin aggew ni ellian Jesus Christo ni panhuwetan tun tuu, ey meamtalli

hedin hipa inusal dan nengapya. Henilli meep-puyan hu binehwat dan baley et meang-ang hedin hipa eleg megihheb hu ingkapyu tu. *

¹⁴ Yalli etan eleg megihheb hu ingkapyu tu ey wadalli gun-uden tu. ¹⁵ Yalli etan megihheb hu ingkapyu tu ey endi tu ellan ni gun-uden tu, nem mehellakniban alin ebuh e heni etan ni tuun neukat di kamangkelgab ni baley, e endi tu inukat ni hipan wadad bawang ni baley.

¹⁶ Kaw eleg yu amta e hi-gatsun kamengullug hu tempol Apu Dios tep wadan hi-gatsu hu Ispirituh tu? Inamtak et inamta yu huyya. ¹⁷ Et humman hu, hedin wada memahbah ni tempol Apu Dios, ey bahbahen ali daman Apu Dios humman ni tuu. Tep kakkayyaggud ni peteg hu tuka penang-ang ni tempol tun panha-adan tu ey hi-gatsun kamengullug hu kamengeddandin tempol tu.

¹⁸ Entan kaheul yu, tep hedin iddinel yud kalinaing ni tuu, man endi silbitu. Ya tuun tuka iddinel di kalinaing tu e humman hu kaibbilang ni tuun ustuh ni kalinaing ey heballi iwwalleng tu humman ni tuka pannemnem et hi Apu Dios ni ebuh hu iddinel tu, anin ni kan idan tutu-uy endi inamta tu. ¹⁹ Tep ya kalinaing ni tuu ey endin hekey silbi tun Apu Dios. Huyya hu kantu etan di neitudek ni ehel tu.

“Ya tuun tuka ididdinel ni ebuh di kalinaing tu ey pambalin Apu Dios hu kalinaing tun keheulan tu kumedek.” †

---

* **3:12-13** 3:12-13 Huyya keiddingpatan ni panhuwetan alin Jesus Christo idan kamengullug hedn kayyaggud winu lawah hu kinapkapyu da. † **3:19** 3:19 Job 5:13

²⁰ Wada mewan hakey ni impatudek tun kantuy “Inamtan Apu Dios e endi silbin kapannemnem idan nangkelaing ni tuu.” ‡ ²¹ Et humman hu, entan tu ipahhiyya hu kalinaing ni hipan kamantuttuddun hi-gayu. Hi Apu Dios ni ebuh hu pandineli yu, tep hi-gatu hu kakelpuin emin ni mahapul yu. ²² Anin ni hi-gami, hi-gak, hi Apolos ni hi Peter et iyyadya kami tep intu-dak dakemin Apu Dios ni an memaddang ni hi-gayu. Ya eya puyek ey lintun Apu Dios ma-lat wada panha-adan tayu. Ey indawat tu dama biyag yu. Ya pambalanan ni emin, anin ya katey niya emin ni kamekapkapyan nunya et ya hipan mekapkapyallin hakey ni aggew ey panyaggudan yun emin ida humman, ²³ tep tuu dakeyun Apu Jesus Christo e U-ungngan Apu Dios.

4

Ya kapengibbilangin Apu Dios ni elaw tayun kamengullug

¹ Et humman hu, ya pinhed ku ey ibilang dakemin bega-en Jesus Christo ni neidinel ni mengituttuddu etan ni eleg peamtan Apu Dios ni nunman ingganah nunya. ² Ya bega-en, ey mahapul ni u-unnuden tuka e-helan kan bega-en ni hi-gatun pehding tu. ³ Hi Apu Dios hu kan bega-en ni hi-gak et mukun beken ni importanteh ni hi-gak hu yuka pannemnem winu kapannemnem ni tuu meippanggep ni nakka pehding ni ngunuk. Anin hi-gak et eleg mabalin ni nak e-helen e nakka meiddinnel winu eleg.

---

‡ **3:20** 3:20 Psalm 94:11

⁴ Anin ni ya nakka pannemnem ey endi neihallan impahding ku, et eleg ku amta hedin humman hu kapannemnem Apu Dios ni hi-gak. Hi-gatun ebuh hu nengamta hedin neiptek winu neihla hu nakka pehding. ⁵ Et humman hu, beken ni hi-gatsu hu an menghel hedin kayyaggud hu hakey ni tuu winu lawah, nem ngenamung ali hi Apu tayun pambangngadan tu. Peamta tullin emin hu impahding ni hanhakkey ni hi-gatsu, anin idan etan ni eleg meamtan impahding tayu et yadda wadad nemnem tayu. Yan nunman ali ey tettebalen Apu Dios ida etan nengipahding ni kayyaggud.

Ya kaippahhiyyaddan iCorinth ni neihlan elaw da

⁶ Hi-gayun kaegiegi, inhel ku huyyan meip-panggep ni hi-gamin Apolos ma-lat amtaen yu hu keibbellinan etan ni tugun ni impaitudek Apu Dios ni kantuy “Entan tu ihla pengu-unnudan yun tugun ku.” Et humman hu, entan tu tettebal hu hakey ey pinihul yu hu hakey. ⁷ Entan tu nemnem e kedukdul kayu nem ya edum, tep emin tuu ey wada indawat Apu Dios ni hi-gatu. Et humman hu, entan tu ipahhiyya hu wadan hi-gayu e heni hi-gayu nalpuan idan nunman.

⁸ Tam ay ni-ngangu! Ya yuka pannemnem ey endi yuka pangkullangid hinanggan Apu Dios, tep kan yuy nekahammad hu yuka pengullug ey dinwat yun emin hu panyaggudan ni kamelpun hi-gatu. Ey kanyuy ap-apu kayu law et kanyuy hedin hi-gami, man beken kami nin ap-apu. Kayyaggud et hedin makulug ni ap-apu kayu

ma-lat mekiap-apu kamin hi-gayu. ⁹ Ya nakka pannemnem ey in-abulut Apu Dios e hi-gamin apostles ni pinutuk tu hu kebabahan di emin ni tuu e mabalin ni pepettey di hinanggaddan tuu niyadda anghel.

¹⁰ Kan idan tuu ey kulang nemnem mi tep ya mika pengituttudduin meippanggep nan Jesus Christo. Nem hedin ni-ngangun hi-gayu, kanyuy nelaing kayu meippanggep nan Christo. Ey anin ew ngun kanday hi-gami hu kulang tuka pengullug, et hi-gayu hu nehammad hu tuka pengullug. Dakemi kapippihuladdan edum ni tuu, nem dakeyu ni-ngangu katettebala. ¹¹ Anin yan nunya et kami kameu-upa niya kami kamee-ewew. Mika panlelehmani hu kapehpehding idan tuun hi-gami. Nangkebi-bi-ki law balbalwassu mi niya endi ustuh ni mika panha-adi. ¹² Ey kami kamea-atu tep nemahhig ni mika illelput ni mangngunnu ma-lat wada pengellaan min pam-biyagan mi. Anin ni lawah kae-e-heladdan tuun hi-gami et ya kayyaggud hu mika penummang ni hi-gada. Ey anin panlelhanan mi kapehding idan tuun hi-gami et mika ennusi. ¹³ Anin ni itek daka e-e-hela meippanggep ni hi-gami, et ya kayyaggud hu mika ihhumang. Ingganah nunya ey ya kapannemnem idan tuun hi-gami ey endi bilang mi, e heni kami lugit ni meibbeng.

¹⁴ Beken ni ya dakeyu peme-ingan hu gaputun nak nengitudkan nunya, nem penuggun kun hi-gayun nakka ibbilang daman u-ungngak ni nakappinshed ku. ¹⁵ Tep anin na-mun wadadda hampulun libun kamengituttuddun hi-gayun nunyan meippanggep ni pengu-unnudan

yun Jesus Christo, et nanengtun hi-gak hu heni ameyud yuka pengullug, tep hi-gak hu neman-gulun nengituttuddun hi-gayun meippanggep ni impahding Jesus ni panyaggudan yu et han kayu mangulug ni hi-gatu. ¹⁶ Et humman hu, nakka ibbagan hi-gayu e u-unnud yudda hu nakka pehpehding. * ¹⁷ Ittu-dak kudtan hi Timothy. Hi-gatu ey nakka ibbilang ni u-ungngak ni nakappinshed ku. Nehammad hu tuka pengu-unud nan Apu tayu e hi Jesus Christo. Ya gaputun pengittu-dakan kun hi-gatu ey ma-lat penemnem tun hi-gayu hu elaw ni pengu-unnudan nan Jesus Christo e humman nakka u-unnuda niya nakka ittenuttudduddad kesimsimbaan di kebebbebley.

¹⁸ Ida law kamampahhiya hu edum ni hi-gayu, tep kan da na-muy eggak law um-alidtan ni an menang-ang ni hi-gayu. ¹⁹ Nem hedin i-abulut Apu Dios, ey wadan anggegannu ey um-ali-ak et nak ida pangngu ang-angen huttan ni tuun kamampahhiya, hedin wada numan hu kabaelan dan nalpun Apu Dios winu ehel dan ebuh. ²⁰ Tep ya tuun neila-kam di nan-ap-apuan Apu Dios ey meang-ang hu kabaelan Apu Dios di tuka pehding, et beken ni ehel ni ebuh. ²¹ Hipa pinhed yu, um-ali-ak et ibunget dakeyu? Winu um-ali-ak et peang-ang ku hu impeminhed ku niya binabbal kun hi-gayu ma-lat ya kakkayyaggud ellian kudtan?

5

---

* **4:16** 4:16 Ang-ang yu hu 1 Corinthians 11:1 et ya Philippians 3:17.

Ya nemahhig ni kalwah etan ni hakey ni tuu

¹ Wada nengiddatteng ni hi-gak e wada hakey ni hi-gayun lawah ni peteg tuka pehpending, tep piniliw tu hu binintan ametu. Nela-med hu bahul tu, tep anin idan eleg mengullug et eleg da pehding humman. ² Kaw huttan anhan hu yuka pampahhiyyai? Hamban kayu kabaing ey eleg. Gullat et kuma, eleg yu law i-abulut ni mei-dum humman ni tuud yuka keemmungi.

³⁻⁵ Anin endi-ak di kad-an yu et heni wada-ak, tep dakeyu kanenemnema. Ey hedin ya etan nengipahding nuntan ey amtak law kastigu tu. Ya pehding yu, ey kaemung kayu et gapuh ni kabaelan Apu tayu e hi Jesus Christo ni wadan hi-gayu ey ika-leg yu law hu peki-emmungan nunman ni tuun hi-gayu, et ngenamung hi Satanas ni mengippeligligat ni hi-gatu, ma-lat masileg et isked tu humman ni tuka pehpending ni lawah et mehellakniban alin ellian Apu Jesus ni penuwetan tun tuu.

⁶ Lawah huttan ni yuka pampahhiyyai e yuka ebbuluta tuun hanneya elaw tu. Kaw eleg yu amta keibbellinan etan ni ehel ni kantuy, anin ekket ni yeast et dammutun pelbag tu hu handilin alinah ni mekapyan sinapay? ⁷ Et humman hu, mahapul ni ekal yudda hu lawah ni elaw yun kamei-ellig ni yeast ni kaumhulun ni yuka panliwwasi, ma-lat ya kayyaggud law hu pehding yu, tep baluh law neitu-wan yu e kayu kamei-ellig etan ni baluh ni sinapay ni endi neikamdug ni yeast. Nemnem yu e humman idan lawah ni elaw yu hu gaputun

neteyyan Jesus di Krus. Tep hi-gatu hu kamei-ellig ni Kalneroh ni neiappit nan Apu Dios ni Piyestah ni Passover. ⁸ Et humman hu, hi-gatsun kamengullug, ey mahapul ni heni itsu etan ni tuun imbeng tun emin hu yeast ni wadad baley tun pandaddanan tun mekippiyesta ni Passover. * Ya keibbellinan tu huyya ey mahapul ni iwwalleng tayu hu lawah ni neituan tayun nunman et mehullulan ni baluh et ya kayyaggud law pehding tayu niya kayyaggud nemnememen tayu.

⁹ Inhel ku lan hi-gayud tudek kun nunman e entan kei-dum yud tuun makibii niya makilaki. ¹⁰ Nem beken ni kangkuy entan pakikukkuyyug yuddan eleg mengullug ni makibii niya makilaki, yadda neagum, yadda matekew, et yadda kamenaydayaw ni beken ni makulug ni dios, tep pakkadek ni um-a-allaw kayud puyek et han yu ipahding huyya. ¹¹ Nem ya pinhed kun e-helen di tudek ku la ey, hedin kan ni tuu ey kamengullug, nem makibii winu makilaki, neagum, tuka daydayawa beken ni makulug ni dios, manghay, kamambuttebutteng, ey matekew, man entan kaikenukkuyyug ni hi-gatu, winu pakikan ni hi-gatu.

¹²⁻¹³ Beken ni hi-gatsun kamengullug hu menghel ni hipan kastiguddan eleg mengullug, tep ngenamung hi Apu Dios. Nem hi-gatsun kamengullug ey mahapul ni e-helan tayudda edum tayun kamengullug ni lawah tuka pehpehding. Et humman hu, u-unnud yu hu tugun Apu Dios

---

* **5:8** 5:8 Exodus 13:7 et ya Deut. 16:3

ni kantuy “Pea-allaw yu etan tuun lawah ni neidum ni hi-gayu.” †

6

Ya pehding idan kamengullug ni mengippennuh ni daka panhahallai

¹ Hi-gayuddan kamengullug, kele endi baing yun an mengiddiklamuh ni edum yud hinanggan huwet ni eleg mengullug? Hamban ya edum yun kamengullug hu eyyagan yun mengippennuh, ey beken. ² Tep kaw eleg yu amta e baddangan tayulli hi Jesus Christo ni ellian tun menuwet idan eleg mengullug? Et hedin hanniman e umbaddang kayullin manhuwet, ey kaw endi kabaelan yun mengippennuh ni neikamkampun yuka panhahallaih? ³ Ey kaw eleg yu amta e huwetan tayuddalli hu anghel? Et humman hu, nema-ma ngu hu edum tayun tuu eyad puyek. ⁴ Ey kele yudda kaeyyagi tuun eleg mengullug ni manhuwet ni hi-gayu hedin wada nanhahallaan yu? ⁵ Endi baing yu. Kaw endi anhan hakey ni hi-gayun kamengullug ni kabaelan tun mengippennuh ni yuka panhahallaih? ⁶ Hamban hi-gayu ngu ni impanuh yu ey endi, tep yuka iddiklamuh hu edum yud eleg mengullug, et hi-gada hu kamanhuwet ni hi-gayu.

⁷ Humman neihlaan yun peteg, tep kayu kaman-indidiklamuh. I-imman hu ihhulug yu et anin ew ni hi-gayu meluggih winu wada

---

† **5:12-13** 5:12-13 Deut. 13:5, ya 17:7 niya verse 12. Ang-ang yu dama Deut. 21:21 et ya 22:21, niya 1 Corinthians 5:2

tellaken yun kukkuwah yu nem ya kayu man-indidiklamuh. ⁸ Nem endi kumedek, tep hi-gayu ngu ni impahding yu hu lawah di edum yun kamengullug, et humman hu, kayu kamanhindidiklamuh ma-lat piliwen yu hu hipan wadan edum yuddan kamengullug.

⁹ Kaw eleg yu amta e yadda lawah ni tuu ey eleg idalli meilla-kam di nan-ap-apuan Apu Dios? Entan kaheul yu, tep yadda etan makibii, yadda makilaki, yadda kamenaydayaw ni beken ni makulug ni dios, yadda daka i-abeabek ahwada, yadda kamengi-ullig ni keingneh dan laki, winu keingneh dan bii, ¹⁰ yadda matekew, yadda neagum, yadda kamambuttebutteng, yadda kamenghel ni itek meippanggep ni edum da, et yadda maheul ey eleg idalli meilla-kam di nan-ap-apuan Apu Dios. ¹¹ Hanniman kayun edum ni nunman, nem yan nunya ey nepesinsahan law hu liwat yu, ey pinili dakeyun Apu Dios ni pantu-u tu. Imbilang dakeyun hi-gatun kayyaggud tep ya impahding nan Apu tayun hi Jesus Christo, niya gapuh ni et-eteng ni kabaelan ni Ispirituh Apu Dios ni wadan hi-gatsu.

Ya siwsiw di bii ey bahbahen tu ingkatuun tuu

¹² Wadadda edum ni tuun kanday “Hi-gak ey liblih hak ni mengippahding ni linggeman.” Ma-nu tep em, nem beken ni emin hu hipan kapehding ey panyaggudan. Et humman hu, hi-gak ngu ey eleg mabalin ni nak pehding ida etan linggeman ni beken ni panyaggudan di biyag, tep hedin immingha kumedek ey neligat ni e-kalen. ¹³ Nem wadan penghel mewan idan

edum ey “Newada eya annel ma-lat ipahding tu hipan pinhed tu. Henin egeh e newada ma-lat keiha-adan ni kennen, niya newada kennen tep mahapul ni egeh.” Makulug huyya, nem pappegen alin Apu Dios ida huyyan edum ni aggew. Ya annel tayu ey beken ni an lintun Apu Dios ma-lat ipahpahding tayudda etan lawah ni kebngangan, henin pengi-ulligan ni beken ni ahwa. Nem newada ma-lat mandaydayaw itsun Apu Jesus e kamengippaptek ni hi-gatsu. ¹⁴ Hi Apu Dios ey sinegu tu hi Apu Jesus tep ya et-eteng ni kabaelan tu, et humman hu, tegguen daitsulli dama.

¹⁵⁻¹⁶ Ya annel tayun kamengullug ey nambalin ni parteh ni annel Jesus Christo, et humman hu, lawah ni peteg hu meki-ayyam ni tuun daka pebeyyad hu annel da. Tep hedin hanniman hu pehpehding yu, ey impambalin yu hu annel Jesus ni nabngang. Kaw eleg yu amta e hedin nan-ulig hu lakin bii, man heni da law hakey ni annel? Makulug huyya, tep wada impatudek Apu Dios ni kantuy “Hedin ya dewwa et nan-addum, man heni hakey law hu annel da.” * ¹⁷ Ya kayyaggud ni nemnemen tayu ey ya pengu-unnudan tayun Apu Jesus Christo, tep ya tuun kamengullug ni hi-gatu ey ya pinhed Jesus hu pinhed tu dama.

¹⁸ Entan tu nemnemnem hu mengi-ullig ni beken yu ahwa, tep huyyan panliwwatan ey tuka illagat annel. Tep ebuh huyyan liwat ni kaumbahbah ni annel. ¹⁹ Kaw eleg yu amta e ya annel tayu hu tempol ni Ispirituh Apu Dios

---

* **6:15-16** 6:15-16 Genesis 2:24

ni indawat tun hi-gatsu? Ya annel tayu ey beken itsun kan-annel, nem hi Apu Dios e kan tuun hi-gatsu. ²⁰ Tep heni dakeyu gintang Apu Dios, tep ingkatey Jesus hu pemangngadan tun hi-gatsu ma-lat helakniban daitsu. Et humman hu, iusal tayu hu annel tayud keiddeyyawan Apu Dios.

7

Ya elaw ni han-ahwa

¹ Ya law e-helen kun hi-gayu ey ya penum-mang kun imbageyud tudek yun meippanggep ni pengahwaan. Hedin ngun hi-gak, ey kangkuy kayyaggud hu eleg mengahwa. ² Nem gapu tep dakel hu tuun nabngang e daka i-ulig hu beken da ahwa, ey heballi mengahwa hu tuu ma-lat wada hakkeyey wada ahwa tu. ³ Ya elaw ni han-ahwa, ey mahapul ni wada hakkeyey pehding tu hu pan-amlengan dan dewwa. ⁴ Tep ya nengahwan bii ey beken ni tu hinakkeyan hu annel tu. Ey hanniman daman laki, tep ya han-ahwa ey kameibbillang ni annel dan dewwa hu annel da. ⁵ Et humman hu, entan panhin-e-leg ni pan-ulligan yu. Nem dammutun anin man-appil kayun meuggip hedin inhumman yu, ma-lat wada inna-nu yun mandasal. Nem beken ni kahilehileng, tep entannit eleg kayu pakeisipel ey wada penemnem Satanas ni lawah ni pene-ul tun hi-gayu.

⁶ Nem eggak pepillit ni u-unnudun yu, ngenamung kayu, tep tugun ku ngun ebuh huyya. ⁷ Ya kakulugan tu, ey pinhed ku et ni emin tuu ey eleg mengahwa henin hi-gak. Nem inamtak e eleg

mabalin, tep nambabaklang hu gahat ni indawat Apu Dios ni hanhakkey ni hi-gatsu.

⁸ Ya pinhed kun ittugun idan eleg mengahwa et yadda nangkebalun bibi-i ey kedukdul hu eleg ida mengahwa, henin hi-gak. ⁹ Nem hedin eleg da han-isipel ni eleg mengahwa, heballi pengahwadda, nem ya hu da panlelehanan hu daka pannemnem ni pengahwaan da.

¹⁰ Ya e-helen ku damaddan nampengahwa ey ya tugun Apu tayu e kantuy: Ya bii ey eleg mabalin ni tu hi-yanen hu ahwa tu. ¹¹ Nem hedin wada biin hini-yan tu ahwa tu ey eleg mabalin ni an mambintan, nem dammutun mambanggad ni ahwa tu. Hanniman daman laki e lawah hedin hi-yanen tu ahwa tu.

Ya intugun Paul idan kamengullug ni eleg ni mangulug hu ahwa da

¹²⁻¹⁴ Et ya hakey ni ittugun kun eleg panna-ud etan ni Ap-apu tayun impeamtan hi-gak ey yahhuy: Hedin wadan hi-gayun kamengullug, laki winu biin neihelaut ni nengahwan eleg mengullug ey pinhed nunman ni ahwa yun mannananeng hu nan-ahwaan yu, man entan tu hi-yan. Tep hedin kamengullug hu hakey ni hi-gayun hambaley, man ebbuluten Apu Dios etan eleg mengullug ni ahwa yu, tep gullat ni eleg tu ebbuluta, eleg tu et dama abuluten hu u-ungnga yu.

¹⁵ Nem hedin pinhed etan ni ahwa yun eleg mengullug ni mekihhi-yan ni hi-gayu, eleg kayu mambehul hedin ebbuluten yun manhi-yan kayu. Tep ya pinhed Apu Dios ey melinggep

kayun u-ungnga tu. ¹⁶ Tep endi metlaing maptek hedin dammutun ewwisen yun mengullug hu ahwa yu ma-lat wada inna-nu tun mehellakniban.

Ipapaptek tayu hu hipan ngunu tayun indinel Apu Dios ni hi-gatsu

¹⁷ Mahapul ni wada hakkey ni hi-gatsu ey ebbuluten tayu hu gahat ni indawat Apu Dios ni pambiyagan tayun nemilian tun hi-gatsun pantuu tu. Huyya hu nakka ituttuddudan kamen-gullug di emin ni kesimsimbaan di kebebbebley. ¹⁸ Hi-gayuddan lalakkin neil-uh ni nekugit et han mangulug, ey entan tu ibeing hu nekugitan yu. Ey hi-gayun eleg makugit ni kamengullug, eleg mahapul ni kayu mampekuggit. ¹⁹ Tep beken ni importanteh hedin nekugit winu eleg makugit hu hakey ni laki. Ya importanteh ey ya pengu-unnudan tayun pinhed Apu Dios.

²⁰ Et humman hu, wada hakkey ni hi-gatsu ey pannananeng tayu hu hipan saad tayun eman ni nemilian daitsun Apu Dios ni mengullug ni hi-gatu. ²¹ Hedini himbut kayun nunman ni nemilian dakeyun Apu Dios, ey beken humman ni pandennagan yu. Nem hedini dammutun melibilih kayud kinahimbut yu, ey ipahding yu kabaelan yu, ma-lat eleg kayu manhimbut ni ingganah. ²² Tep anin ni himbut kayu eman ni nemilian dakeyun Apu Jesus Christo ni mengullug ni hi-gatu, et makulug ni baddangan dakeyun hi-gatu ma-lat beken kayu law ni himbut ni liwat. Ey ya dama etan beken himbut ni nengulug ey hi Jesus Christo law hu kanhimbut ni hi-gatu. ²³ Tep

ya neteyyan Jesus hu nenekla tun liwat tayu, et mukun hi-gatu law hu u-unnuden tayu, beken ni ya tuu. ²⁴ Hi-gatsun kaegiegin kamengullug, anin hipa humman ni elaw ni biyag tayun nengulugan tayu, et pannananeng itsun mengu-unnud nan Apu Dios, tep hi-gatu kamengipapaptek ni hi-gatsu.

Ya tugun Paul idan kat-agun bibi-in eleg ni mengahwa et yadda nangkebalun bii

²⁵ Ya pinhed ku mewan ni ittugun ni hi-gayu, ey ya nakka nemnemneman ittugun idan eleg mampengahwa. Beken ni hi Apu tayun hi Jesus hu nengitugun ni nunya, nem nakka medinnel e neiptek huyyan ittugun kun hi-gayu, tep himmek tuwak et idwat tu kabaelan kun umtugun.

²⁶ Yan nunya ey nemahhig hu ligat tayu, et humman hu nakka e-helan hi-gayun eleg mengahwa, e entan ni pengahwa yu. ²⁷ Nem hi-gayuddan wada ahwa tu, entan gadugadul ni yu peni-yanan ni ahwa yu. Ey hi-gayudda nisin eleg ni mengahwa, ey entan pengahwan nunyan nemahhig hu ligat. ²⁸ Nem hedin ihik kayun mengahwa, ey anin pengahwa kayu, tep ambeken ni liwat hu mengahwa. Nem mukun nakka pehebbalin eleg kayu mengahwa, ey tep nemahhig ali panliggatan idan nengahwa et eleg ku pinhed ni kayu manliggat ni hanniman.

²⁹ Ya pinhed kun ewwatan yun kaegiegi ey ansikkey law hu tsimpuh ni pengippahdingan tayun ngunun Apu Dios. Et humman hu, hi-gayuddan nampengahwa ey beken ni ya kaguh

yun ahwa yu hu umheli-wan hi-gayud pengu-unnudan yun Apu tayu.

³⁰ Ang-ang tayu et beken ni ya ligat, ya pan-am-amlengan niya panheppulan ni ikkedangyan hu umheli-wan pengu-unnudan tayun Apu Dios.

³¹ Ey beken ida eya kamekapkapyad puyek hu pengikkahhakeyan tayun nemnem tayu, tep in-amta tayu e ya puyek et yaddan emin eya wadad ya ey mepappeg.

³² Ya pinhed ku ey beken ni dakel hu yu ikakk-aguh. Ya lakin eleg malehin ey tuka ikkakhakey nemnem tud kapengunnun Apu Dios tep pinhed tun peamleng.

³³ Nem ya etan nelahin ni laki ey tuka nenemnema hu mahapul ni pamilyah tu niya pehding tun mengippeamleng ni ahwa tu.

³⁴ Et humman hu, endi maptek ni nemnemen tu. Heni damaddan eleg mengahwan bibi-i e ebuh hu pengu-unnudan dan Apu tayun daka ikakkaguh, tep endi ahwa dan ikkaguh da. Nem ya nengahwan bii ey dakel hu tuka ikakkaguh, henin ngunu tud baley da niya pehding tun mengippeamleng ni ahwa tu.

³⁵ Huyyan intugun kun hi-gayu ey panyaggudan yu, beken ni nak pengleg ni pengahwaan yu. Mukun inhel kudda huyya, ey tep pinhed kun kayyaggud hu panbiyagan yu niya ma-lat endi umheli-wan pengu-unnudan yun Apu Jesus Christo.

³⁶ Hedin wada neitgan laki, nem endi planuh dan mantulluy, nem entanniy peteg etan lakin mengi-ahwa etan ni bii, anin ni man-ahwadda et beken ni liwat humman.

³⁷ Nem hedin hinammad ni neitgan lakid nemnem tun eleg

mengahwa, ey kayyaggud mewan humman ni ninemnem tu, nemet hangkekkenneng tu annel tu, et anin ni eleg tu i-ahwa etan neitgaan tu. ³⁸ Et humman hu, kayyaggud hedin mengahwa hu hakey ni laki, nem kedukdul mewan hedin eleg mengahwa.

³⁹ Ya biin wada ahwa tu ey eleg mabalin ni an um-abulut ni hakey ni laki hedin nanengtun mategu ahwa tu. Nem hedin mettey hu ahwa tu, man dammutun um-abulut ni lakin pinhed tu, nem mahapul ni ya kamengullug. ⁴⁰ Nem ya ngu kangku, kedukdul hedin eleg mambintan. Huyyan intugun ku ey nakka kulluga e huyya impeamtan Ispirituh Apu Dios ni hi-gak.

8

Ya meippanggep ni kennen ni neiappit di beken ni makulug ni dios

¹ Yan nunya law, ey pinhed kun hummangen etan yuka ibbagan meippanggep ni kennen ni neiappit di beken ni makulug ni dios. Makulug ni emin itsu, ey wadan emin inamta tayun meippanggep nunya. Nem humman ni inamta tayu, ey kaumhulun ni hin-addum ni wada hakkeyey kamampahhiyya. Huyya hakey ni kaumbahbah ni hi-gatsun kamengullug, tep tuka bahbaha hu tayu kapan-impipinhedi, ey huyyan kapan-impipinhedi hu kamengiyyaggud ni hi-gatsun emin ni kamengullug. ² Ya tuun kamampahhiyyan kantuy amta tun emin, ey makulug ni kulang ni hu inamta tun meippanggep nan Apu Dios. ³ Nem ya etan tuun makulug ni pinhed tu

hi Apu Dios ey hi-gatu kaibbilang Apu Dios ni tuu tu.

⁴ Hedin ya meippanggep ni kennen ni neiappit di beken ni makuug ni dios, ey heninnuy hu dammutun ittugun ku: Inamta tayu e beken ni makulug ni dios hu daka pengi-appiti, tep hakey ni ebuh hu Dios. ⁵ Anin ni kan idan edum ni tuuy dakel ida dios, yadda ap-apud puyek niyad kabunyan, ⁶ et inamta tayu ngu e hakey ni ebuh hu Dios tayun kamengullug. Hi-gatu hu tayu kaibbilang ni Ametayu. Hi-gatu nanletun emin niya hi-gatu nengidwat ni biyag tayu ma-lat daydayawen tayu hi-gatu. Ey hakey ni ebuh hu tayu kaibbilang ni Apu tayu e hi Jesus Christo. Emin eya wadan nunya, ey newadan emin gapuh ni hi-gatu. Ey hi-gatu nalpuan ni biyag tayu.

⁷ Nem ay wadadda etan edum tayun kamengullug ni eleg da amta huuya. Imminghad nemnem da e tu-wangun dios hu neiappitan idan nunman ni kennen. Et mukun hedin kinan da, ey ya daka pannemnem, ey henidda nekidaydayaw idan nunman ni beken ni makulug ni dios. Et humman hu, nanengtun nunyan ida kamandinwa hedin pi-yew pengngannan dan nunman winu beken. ⁸ Ya kakulugan tu, ey beken ni ya tayu kakenna hu kamengihnup ni hi-gatsun Apu Dios. Eleg me-dumi tayu kapengullug hedin kennen tayu ey eleg me-kali hedin eleg tayu kenna.

⁹ Nem helipati yu ma-lat beken humman ni umhulun ni panliwwatan idan eleg meihammad hu daka pengullug. ¹⁰ Makulug ni hi-gayuddan nehammad law hu tuka pengullug, ey amta yu e

beken ni lawah hu pengngannan idan nunman ni kennen. Nem yadda etan kulang ni hu daka pengullug, ey ida kamandinwa hedin dammutun kennen da winu eleg. Et inna-nu hedin ang-angen dakeyun hi-gadan kayu kaumlaw ni mekikkan di tempol idan beken ni makulug ni dios, kaw eleg ida meemmeh et pangkennen da dama ey panliwwatan da? Tep nanengtun daka ibbilang e humman hakey ni kapehding ni tuun penaydayaw tun beken ni makulug ni dios. ¹¹ Et humman hu, hedin ippahding yu humman, ey hi-gayu umhulun ni panliwwatan etan ni eleg ni maihammad hu tuka pengullug ni edum tayun ingkatey Jesus hu panyaggudan tu. ¹² Et anin ni hi-gayu et manliwwat kayu daman Jesus Christo tep dinini yu humman ni tuun mengippahding etan ni tuka nemnemneman lawah. ¹³ Et humman hu, anin ni lebbeng tayun mengngan ni pinhed tayun kennen, ey heballi eleg tayu kenna hedin humman hu umhulun ni panliwwatan ni edum tayun kemengullug.

9

Ya nengiwallengan Paul ni kelebengan tun meidwatan ni mahapul tu

¹ Hi-gak, ey dammutun ippahding ku hipan pinhed kun pehding. Tep kaw beken nak ni apostle niya kaw enggak ang-angen hi Apu tayu e hi Jesus Christo? Ya nengulugan yun Apu Dios ni nunya ey humman hu keang-angan ni ngunuk ni nantuttudduan kun meippanggep nan Jesus. ² Anin ni eleg da-ak ibbilang ni apostle idan

edum ni tuu, et lebbeng ni ibbilang yuwak ni hakey ni apostle, tep nantuttudduak ni hi-gayu et mangulug kayun Apu Jesus Christo e humman hu keang-angan ni kinaapostle ku.

³ Heninnuy hu penummang kuddan etan ni kamemihhupihhul ni hi-gak meippanggep ni kinaapostle ku. ⁴ Kaw beken ni lebbeng tun id-dawtan yuwak ni kennen ku niya innumen kud nak pantuttudduan ni hi-gayu? ⁵ Ey kaw endi lebbeng kun mengahwa et ikuyug kud nakka lawwi hedin et dedan pinhed kun mengahwa? Tam wada lebbeng ku, heniddan agin Apu tayun hi Jesus, et hi Peter niyadda etan edum ni apostles. ⁶ Kele hedin hi-gamin Barnabas, man mahapul ni ingngunwan mi kennen mi, ey hedin yadda edum mi, man yudda kaiddawsin mahapul da?

⁷ Hipa inamta yun sindalun an mekiggubbat ey hi-gatu ngenamung ni mahapul tu? Ey hipa inamta yun kamantennnem ni eleg tu tamtami lameh ni intanem tu? Niya kaw eleg mabalin ni um-inum hu kamampattul ni kalneroh ni gatas ni tuka ippattul? ⁸ Beken ni nalpud nemnem ni tuun ebuh huyyan kelebengan ni nakka e-e-hela, tep anin di Tugun Apu Dios et wada huyyan neitugun. ⁹ Kan ni neitudek di Tugun ey “Entan tu bedbedi hunghung ni newang ni kaman-illik et anin umkan ni tuka pan-illika.” ¹⁰ Kaw ya newang ni ebuh hu kaikakkaguh Apu Dios ni mahapul ni mengngan? Ya pinhed nunyan neitudek ni e-helen ey hi-gamin kamantuttuddun ehel Apu Dios ey heni kami etan ni kamangge-ud niya kaman-enni, tep wada daka namnamahad

inggaud dan enniën da. Heni daman hi-gami e lebbeng tun iddawtan dakemin mahapul mi. ¹¹ Ya mika pengituttuuduïn ehel Apu Dios ni hi-gayu, ey heni dakeyu kaingunggunnui. Et kaw beken ni kayyaggud hedin um-idwat kayun mahapul mih? ¹² Hedin yadda etan edum ni kamantuttuddun hi-gayu hu mambeggan mahapul da, man yudda kaiddawsï, et kaw beken ni nema-anhan law ni hi-gami?

Nem hi-gami ngu kan nemnem ni eleg mambeggan mahapul mi, anin ni inamta min wada lebbeng min mambeggan hi-gayu, tep ninemnem mi e kedukdul hu issipel mi ligat mi, tep entanniy penghel yuy humman mika gamgami et umhulun kumedek ni eleg yu pengullugin mika ittuttuddun meippanggep ni impahding Jesus ni panyaggudan tayu. ¹³ Kaw eleg yu amta e hedin yadda kamangngunnud Tempol, man kamelpud Tempol hu daka kenna? Ey anin ida daman padin kamengiddasal ni kai-appit idan tuu nan Apu Dios, et wada daka ellan bingay daddan nunman ni neiappit. ¹⁴ Hanniman damaddan edum ni kamantuttuddun meippanggep ni kehel-lakniban ni tuu e kan Apu tayu ey yadda daka tuttuddui hu lebbeng tun mengidwat ni hipan mahapul da.

¹⁵ Nem hi-gak e wada kelebengan kun mambeggan hi-gayun baddang, ey eggak mambagan hi-gayu. Nem entan tu panghel ey nakka panittudek huyya ma-lat umidwat kayun mahapul ku, tep endi huyyad nemnem ku. Nakka pekedukdul ni metteyyak ni upa nem ya etan dak iddawtan ni mahapul ku, tep nakka man-

am-amleng ni mantuttuddun hi-gayu, anin ni liblih. ¹⁶ Nem eggak ippahhiyya ngunuk ni mengituttuddun meippanggep nan Jesus Christo, tep huyyan ngunu hu indawat Apu Dios ni hi-gak. Ey inamtak e wada anggetakkut ni meippahding ni hi-gak hedin eggak u-unnuda. ¹⁷ Beken ni nak pinilin pekittangdanan ku huyyan ngunu. Nem hi Apu Dios hu nemutuk ni hi-gak, et mahapul ni pehding ku hu impangunu tu, anin ni endi iddawat yun hi-gak. ¹⁸ Ya amleng kun mantuttuddun meippanggep nan Jesus Christo hu gaputun nakka panhehelluin mengippahding ni nunyan ngunuk, mukun eggak mambeggan tangdan ku, anin ni lebbeng tun metangdananak.

¹⁹ Hi-gak ey beken nak ni henin himbut e mahapul ni tennudan ni kanhimit ni hi-gatu, nem inggeb-at ku ngun mambega-en ma-lat nak itututtuddun katuutuu hu meippanggep nan Jesus et dumakkel ida mengullug ni hi-gatu. ²⁰ Hedin nei-dummak idan edum kun Jews, man nakka iu-unnud di elaw da hu nakka pehpehding ma-lat maewis idan mengullug nan Jesus. Ey hedin nei-dummak idan kamengunnud ni Tugun, ey nak daman kaiu-unnud di elaw da ma-lat maewis idan mengullug nan Jesus. ²¹ Ey hedin nei-dummak idan Gentiles e endin hi-gada hu Tugun Apu Dios ni indawat tun Moses, ey nakka iu-unnud di elaw da ma-lat wada inna-nun pengewwisian kun hi-gada et mangulug ida daman Jesus. Nem wadan penghel yuy nakka kehinga Tugun Apu Dios hedin hanniman, nem eleg, tep nakka u-unnuda

tugun Christo. ²² Ey hedin nei-dummak idan eleg maihammad hu daka pengullug, ey eggak peang-ang e kedukdullak e nehammad hu nakka pengullug nem hi-gada ma-lat wada dinel dan mengngel ni nakka ituttuddu et maihammad hu daka pengullug.

Anin ni hipan tuu hu nakka peki-dumi, et hanneya nakka pehding ma-lat wada inna-nu dan mengullug ni nakka ituttuddu meippanggep nan Jesus et mehelakniban ida. ²³ Huyyadda nakka pehding ma-lat wada inna-nu tun meituttuddu meippanggep nan Jesus Christo et mailakammak di panyaggudan tu.

²⁴ Inamta tayu e emin kameki-apput di bebbessik ey daka pehding emin kabaelan dan umbesik, nem hakey ni ebuh kamengapput. Et humman hu, ipatna yun emin kabaelan yun mengu-unnud nan Apu Dios ma-lat emin kayu ey heni kayu etan ni kamengapput di bebbessik, tep wadalli iddawat Apu Dios ni panyaggudan yu.

²⁵ Emin ida kameki-apput ey daka eddaeddalan kenayun hu elaw ni meki-apput ma-lat hi-gadalli mengella etan ni kameidwat ni kamengapput et maidaydayaw ida. Nem humman ni dayaw ey wada pappeg tu. Nem ya keiddeyyawan tayullid kabunyan ey endi pappeg tu. ²⁶ Et mukun hedin hi-gak, heni-ak etan ni kameki-apput di bebbessik e ya pengapputan ku nakka nenemnema. Beken nak ni heniddan edum ni kamekibboksing e daka lellelgema duntuduntuk et ida kameapput. ²⁷ Nakka pehding emin hu kabaelan kun mengekkenneng ni annel ku, ma-

lat beken ni legelegem hu pehding ku, tep hedin

eggak pehding humman ey e-kalen da-ak ni meki-apput. Ya pinhed kun e-helen ey anin ni wadadda tinuttudduan ku et mangulug ida e heni hi-gada inewis kun meki-apput, nem endi gun-uden ku hedini nalnalgem hu pehding ku.

10

Ya indawat Apu Dios ni panyaggudan idan aammed idan Jews ni impakewah da

¹ Kaegiegi, entan tu liwwan eman neipahding idan aammed tayun nebayag ni nengipenguluan idan Moses. Yan nunman ey wada impaelin Apu Dios ni kulput, et humman nengipengulun hi-gada. Ey impanhi-yan tu hu danum di baybay et man-agwat ida et meihwang idad buhul dan kamampemdug ni hi-gada. ² Yan nunman ni wadaddad gawwan baybay ey hiniduman idan kulput, e humman hu nebenyagan dan emin, et keang-angan tun hi Moses hu u-unnuden da. ³ Ya kinakinan dan emin ey ya etan kaiddawat Apu Dios ni kennen. ⁴ Ey ya ininum dan emin ey ya etan danum ni impabudal Apu Dios di batu. Humman ni batu ey hi Jesus Christo e nekikillaw ni hi-gada. ⁵ Nem anin ni hanniman impahpahding Apu Dios ni nengipenaptek tun hi-gada, nem kapya tun dakel ida eleg mangipeamleng ni hi-gatu et kastiguen tudda et mangkatey idad desert.

⁶ Nemnemnem tayudda huyyan nekapkapyan hi-gada ma-lat beken ni ya lawah hu tayu nenemnemni pehding henin impahding da. ⁷ Ey beken ni yadda etan beken ni makulug ni dios

hu tayu daydayawen henin impahpahding idan edum ni hi-gada. Wada etan di impatudek Apu Dios ni kantuy “Nengan ida et menginnuinum ida niya nenattayyaw idan penaydayaw da etan ni kinapya dan dios da.”

⁸ Ey mahapul ni eleg tayu pehding hu lawah e henin kepengi-ulligin beken ni ahwa, tep hanniman impahding ida lan aammed tayu, et humman gaputun neteyyan ni dewampulut tellun libun hi-gadan han-aggew. ⁹ Beken ni tayu patpatnaan hu binabbal Apu Dios ma-lat pengamtaan tayu hedin wada kabaelan tun umkastigu winu endi, tep henin nunman impahpahding idan edum ni nunman et matey ida, tep impakelat tuddan uleg. ¹⁰ Ey entan panlilih yu, tep henin nunman hu impahding idan edum ni nunman et itu-dak Apu Dios hu anghel ni memettey ni hi-gada.

¹¹ Humman idan nekapkapyan hi-gadan nunman hu pengamtaan tayun kapehding Apu Dios idan kamanliwwat. Ey impatudek tudda humman ma-lat tumekut itsun mengippahding idan eleg tu pinhed, tep kamangeddengi law hu kepagegan ni puyek et mahuwetan ida tuu. ¹² Et humman hu, ya etan tuun kantuy nehammad hu tuka pengullug ey helipat-i tu kuma, tep entanni kumedeke ey manliwwat. ¹³ Ma-nu tep emin itsu ey itsu kamepatnain mehe-ul ni mengippahding ni panliwwatan, nem kapyatu, tep tuu itsu. Nem kameiddinnel hi Apu Dios ni memaddang ni hi-gatsu, tep eleg tu i-abulut ni itsu mepatnaan di eleg tayu kabaelan. Ey daitsu kabaddangi ma-lat eleg tayu ipahding hu lawah.

Helipat-i tayu ma-lat beken ni yadda etan beken ni makulug ni dios hu u-unnuden tayu

¹⁴ Et humman hu, hi-gayun kaegiegi, entan tu dayaw hu beken ni makulug ni dios.

¹⁵ Nangkenemneman kayu et ngenamung kayun mannemnem hedin neiptek winu neihla eya nakka pan-e-hela.

¹⁶ Hedin imminum itsu etan di basuh ni pampesalamatan ni tayu kapengin-nemnemin kuheyaw Jesus Christo ni immayuh eman ni neteyyan tu, ey itsu kameilla-kam di panyaggudan ni neteyyan tu. Ey kaw eleg itsu mewan meilla-kam hedin nekikan itsu etan di tayu kapemi-angin sinapay ni tayu kapengin-nemnemin annel tun neipetak di krus? ¹⁷ Et anin ni dakel itsu et heni itsu hakey, tep hakey ni ebuh hu sinapay ni tayu kakenna.

¹⁸ Henin nunya hu kapandeyyaw idan Jews e hedin nan-appit ida et kinan da etan in-appit dan Apu Dios, man ida kamekiddagyum nunman ni Dios ni in-appitan da. Et hanniman

ida dama etan hu tuun kamambekki * e hedin nan-appit ida et kinan da etan in-appit dan nunman ni beken ni makulug ni dios, man ida kamekiddagyum daman nunman ni dios ni in-appitan da.

¹⁹ Kaw eleg yu nemnema e hedin daydayawen yu beken ni makulug ni dios, man endi silbitu, anin ni ya pan-appitan yun hi-gada?

²⁰ Pinhed kun amtaen yu e ya kai-appisiddan eleg mengullug ey yadda dimonyoh, beken hi

---

* **10:18** 10:18 Ya pinhed nunyan e-helen ey beken ni yadda kamambekkin ebuh, nem anin hipan tuun kaman-appit ni beken ni makulug ni dios.

Apu Dios, et humman hu, eggak pinhed ni kayu mekiddagyum idan dimonyoh.

²¹ Et mukun eleg mabalin ni kayu um-inum niya mengngan di kapenginnemnemin neteyyan Apu Jesus, ey kayu mewan nekikan niya neki-inum di daka pandaydayawiddan dimonyoh.

²² Tep pinhed Apu Dios ni hi-gatun ebuh hu daydayawen tayu. Eleg tu pinhed ni wada edum. Kaw pinhed yun pebungnet? Kaw kan yu nem e-etteng kabaelan yu nem hi-gatu?

²³ Wadadda etan kamenghel ni kanday “Dammutun ippahding tayu hipan pinhed tayu.” Makulug huyya, nem e-helen kun hi-gayu e beken ni emin hu pinhed tayun pehding ey panyaggudan tayu. ²⁴ Beken ni ya panyaggudan tayun ebuh hu tayu nenemnemen, tep ya kayyaggud ni pehding ey nemnem tayu dama hu panyaggudan idan edum tayu.

²⁵ Eleg mahapul ni kayu umkakaguh ni yuka gettangan detag di mulkaduh hedin neiappit di beken ni makulug ni dios winu eleg, tep beken ni pi-yew hu pengngannan ni linggeman ni detag.

²⁶ Kan etan ni impatudek Apu Dios ey “Ya eya puyek niya emin eya wadadya ey nalpun Apu tayun mansilbin hi-gatsu.” †

²⁷ Hedin wada eleg mengullug ni mengeyyag ni hi-gayun an mekikkan di baley da, dammutun elaw kayu hedin pinhed yu, ey anin ekan yu hu hipan kennen ni immangdad dan hi-gayu. Entan kakkaguh yu hedin humman ni kennen ni immangdad da ey neiappit di beken ni makulug

---

† **10:26** 10:26 Psalm 24:1

ni dios winu eleg. ²⁸ Nem hedin wada menghel ni hi-gayun kantuy “Neiappit mannuman huyyan detag di beken ni makulug ni dios,” entan tu ekan humman, tep entanni ey penghel tu ey yuka kehinga elaw Jesus hedin kennen yu et lawah pannemnem tun hi-gayu. ²⁹ Hedin wada hanniman, importanteh hu kapannemnem ni edum, beken ni ya yuka pannemnem.

Nem wadan penghel yuy “Kele ya nemnem ni edum ni tuu hu mengippanghel ni eggak pengippahdingin kelebengan ku? ³⁰ Kele hipa da penglegan ni pengngannan ni kennen hedin nakka mansalamat nan Apu Dios, tep humman ni kinapya tun kennen ey insilbin annel ku?”

³¹ Nem lawah hedin humman hu umhulun ni kedismayahan idan edum yu. Ya kayyaggud ey emin hu ippahding yu, anin ya pengngannan yu niya penginumman yu ey nemnem yu keiddeyyawan Apu Dios. ³² Ang-ang yu et beken ni hi-gayu hu umhulun ni eleg pengullugan idan Jews winu Gentiles, winu hi-gayu umhulun ni panliwwatan idan edum tayun kamengullugan Jesus. ³³ Iu-unnud yun nakka pehding e beken ni ya panyaggudan kun ebuh hu nakka nenemnema, nem ya panyaggudan daman edum ni tuu, ma-lat wada inna-nu dan mehellakniban.

11

¹ Iu-unnud yun hi-gak, tep nak dama kaiu-unnud nan Apu Jesus Christo.

Ya meippanggep ni panhukyungan idan biid daka pandeyyawin Apu Dios

² Et-eteng hu nakka pengiddeyyaw ni hi-gayu, tep yuwak kanenemnema niya yuka u-unnuda hu intuttudduk ni hi-gayu. ³ Nem pinhed kun ewwatan yu e ya laki ey neta-ta-gey nem ya ahwa tu. Hi Apu Dios ey neta-ta-gey nem hi Jesus Christo, ey hi Jesus Christo ey neta-ta-gey nem ya tuu, tep hi-gatu Ap-apun emin ni tuu, et humman hu, hi-gatu kamei-ellig ni ulun emin ni laki. ⁴ Et mukun hedin mantaddung hu laki winu manhukyung ni pandasalan tu winu pantuttudduan tun ehel Apu Dios di yuka pandeyyawu ey eleg tu deyyawa hi Jesus Christo. ⁵⁻⁶ Nem ya biin eleg manhukyung ni mandasal winu mantuttuddun ehel Apu Dios ey be-ingen tu ahwa tu, tep heni tu lina-pahan. Ya biin eleg tu pinhed ni manhukyung ey heni metlaing nampe-mukmuk. Nem anggeba-ing hu mampemukmuk winu mampepu-lit hu bii, et humman hu, heballi dedan manhukyung. ⁷ Newada hu lakin kei-angangan ni kasina-gey niya kakeiddeyyawin Apu Dios, et humman hu, lawah hedin manhukyung hu lakid kapandeyyawin Apu Dios, tep ibbabah tu kasina-gey ni saad tun indawat Apu Dios ni hi-gatu. Nem ya dama bii ey newadan kei-angangan ni kasina-gey ni laki, et humman hu neta-ta-gey hu laki nem ya bii. ⁸ Tep ya nebukul ni newada ey ya laki et han maweda hu bii, tep yad annel ni laki hu nengal-an Apu Dios ni kinapya tun bii. ⁹ Ey yan eman ni laputun newad-an ni tuu, ey newada hu bii, ma-lat baddangan tu hu laki. Beken ni an newada hu laki, ma-lat baddangan tu hu bii. ¹⁰ Et humman hu, mahapul ni eleg la-pahin bii hu ahwa tu, tep humman

kei-elligen ni panhukyungan ni biid simbaan ni keang-angan tun nebababah ida nem ya ahwa da, niya keang-angan tu daman daka panlispituh idan anghel.

¹¹ Nem hedin hi-gatsun kamengullug nan Apu Jesus, ey mahapul ni eleg tayu liwwana e kinapyan Apu Dios hu laki niya bii et mambaddang ida. ¹² Tep ma-nut ya laki hu nalpuan ni nemangulun bii, nem ay ya law hu bii hu kamengingungan laki, nem emin eya wadan nunya ey hi Apu Dios hu nalpuan da.

¹³ Nemnem yu e beken ni kayyaggud hedin eleg manhukyung hu bii hedin mandasal. ¹⁴ Ey inamta tayu ngu dedan e lawah ang-ang tu hedin andukkey hu bewek ni laki. ¹⁵ Nem ya bii ey kayyaggud dedan ang-ang tu hedin andukkey bewek tu, tep indawat Apu Dios humman malat penephep tun ulu tu et heni humman dayaw tu. ¹⁶ Nem hedin wada kayun kahing, ya e-helen kun hi-gayu ey inna-nu ey humman hu elaw ni tayu kapenaydayaw nan Apu Dios e mahapul ni manhukyung hu bii hedin mantuttuddu winu mandasal, ey anin idan edum ni kamengullug ey huyya daka pehding.

Ya pekikkannan etan ni sinapay niya pekinnuman etan ni innumen ni penginnemneman ni neteyyan Jesus

(Matthew 26:26-30; Mark 14:22-25; Luke 22:15-20)

¹⁷ Ya hakey mewan ni e-helen kun hi-gayu ey meippanggep etan ni enggak pinhed ni yuka pehpehding ni lawah di yuka pandaydayawin

Apu Dios. ¹⁸ Daka idaddatteng ni hi-gak e hedin kunun neamung kayun mandeyyaw nan Apu Dios, ey eleg kayu man-uunnud, nem kayu kamegennadwa et anin law ni hi-gak et nakka kulluga. ¹⁹ Nem huttan ni yuka kegennadwai ey kapyatu, tep wadadda huttan ma-lat meang-ang ida etan makulug ni kamengullug.

²⁰ Hedin neamuamung kayud yuka pengn-gannin penginemneman yun neteyyan Apu Jesus, ey hin-appil kumedek wadad nemnem yu. ²¹ Tep hedin menggan kayu, man wada hakkeyey pan-ikkan tu ey eleg um-idwat ni in-ali tun kenen, et humman hu endi kenen ni edum. Hanniman mewan ni meinum e eleg kekkenangan edum hu daka innuma et ida kamebutteng. ²² Lawah huttan ni yuka pehpending. Kaw endi hu baballey yun pengngannan yu niya penginnan yuh? Kaw hanniman yuka pehpending tep eleg yudda lispituha edum yun kamengullug nan Apu Dios niya ma-lat baingen yudda nangkewetwet? Kaw kan yu nem tettebalen dakeyun nuntan ni yuka pehding?

²³ Tep huyyan intuttudduk ni hi-gayun meip-panggep ni pengngannan ni kapenginnemnem neteyyan Apu Jesus Christo ey intudu tun hi-gak. Yan eman ni nengannan di Jesus ni nunman ni hileng ni nengihdulan Judas ni hi-gatu, ey illa tu sinapay ²⁴ et mansalamat nan Apu Dios. Pineni-ang tu et kantuy “Huyya annel kun iddawit kun panyaggudan yu. Aleyu et kanen yu. Huyyalli pahpahding yun penginemneman yun hi-gak.” ²⁵ Negibbuh idan nengan ey illa tu basuh ni netalwan ni meinum et mandasal e

kantuy “Huyyan innumen yu hu amnuan etan ni baluh ni nekitbalan Apu Dios ni panyag-gudan ni tuu gapuh ni ketteyyan ku. Inum kayun emin. Ipahding yulli huyyan ingganah et penginemneman yun hi-gak.”²⁶ E-helen kun hi-gayu e pehpehding tayu huyya e kennen tayu sinapay niya innumen tayu meinum ingganah alin pambangngadan Apu Jesus Christo. Huyya mengippenemnem e netey hi Jesus Christo ma-lat panyaggudan tayu.

²⁷ Et humman hu, hedin beken ni ustuh hu kapannemnem ni tuun mengngan nunman ni sinapay ey um-inum nunman ni meinum, ey manliwwat nan Apu Jesus e nengiappit ni annel tu niya kuheyaw tu. ²⁸ Et mukun mahapul ni wada hakkeyey pakannemnemen tu hedin kayyaggud winu lawah hu elaw tu. Tep hedin lawah, ey mahapul ni mantuttuyyu ni, ey han kimman ni sinapay niya han imminum etan di basuh. ²⁹ Tep hedin umkan hu tuu etan ni sinapay niya um-inum etan di basuh, nem eleg tu nemnema keibbellinan ni annel Apu Jesus, ey manliwwat et mekastigu, tep tuka lellelge-ma.

³⁰ Huyya gaputun dakel ni hi-gayu hu nekapuy, kamandedgeh niya dakel ida netey ni hi-gayu.

³¹ Nem gullat ni tayu kapakannemnema hu elaw tayu, et han-itsu nekikan, ey eleg daitsu kastiguan Apu Dios. ³² Nem hedin daitsu kapan-ligligat ni hi-gatu, ey humman penuggun tun hi-gatsu ma-lat eleg itsulli mailegat ni panhuwetan tulliddan tuun eleg mengullug ni hi-gatu.

³³ Et humman hu, hi-gayun agik ida, hedin neamung kayun mengngan ni penginnemneman

yun neteyyan Apu Jesus, ey pan-inhehged kayu et mandidihhan kayun mengngan. ³⁴ Ey hedin wadadda neupan hi-gayu, heballi mengan alid baley tu et han makiemung ma-lat endi huwetan Apu Dios ni hi-gayu. Ngenamung alin ellian ku hu pengung-ungbalan tayun edum ni pinhed kun ittugun.

12

Ya kabaelan idan kamengullug ni kaiddawat ni Ispirituh Apu Dios

¹ Kaegiegi, pinhed kun peamtan hi-gayu hu meippanggep ni nambabaklang ni kabaelan ni kaiddawat ni Ispirituh Apu Dios di hanhakkey ni hi-gatsu. ² Amta yu e yan nunman ni eleg yu ni pay pangulugan ey nehaul kayu et dayawen yudda kinapyan tuun dios ni eleg paka-hel. *

³ Nem yan nunyan nengulug kayu ey wadan hi-gayu hu Ispirituh Apu Dios. Et hedin makulug ni wada Ispirituh Apu Dios di hakey ni tuu, eleg tu e-hela hu lawah nan Jesus. Ey pakkaw ni wada Ispirituh Apu Dios di hakey ni tuu et han mabalin ni kantuy hi Jesus hu Apu tu.

⁴ Hi-gatsun kamengullug ey dakel hu nambakbaklang ni kabaelan tayu, nem hakey hu kamengidwat idan nunman e humman hu Ispirituh Apu Dios. ⁵ Nambakbaklang hu indinel Apu Dios ni ngunun hi-gatsun panyaggudan ni edum tayun kamengullug, nem ebuh hi Jesus Christo ni Apu tayu. ⁶ Ey nambakbaklang hu kabaelan

---

* **12:2** 12:2 Psalm 115:4-5, Isaiah 46:7, Jeremiah 10:5 et ya Habakkuk 2:18

tayun mansilbin hi-gatu, nem hakey hi Apu Dios ni nalpuan da.

⁷ Emin itsun kamengullug ey wada hakkeyey wada neidwat ni hi-gatun kabaelan tun umbad-dang ni panyaggudan tayun emin e humman keang-angan tu e wada Ispirituh Apu Dios ni hi-gatsu. ⁸ Ya edum ni kamengullug ey indawat ni Ispirituh Apu Dios hu kabaelan tun umtugun. Yadda edum ey indawtan tuddan kabaelan ni mengewwat ni ehel Apu Dios et ituttuddu dad edum da. ⁹ Yadda edum ey indawtan ni Ispirituh Apu Dios ni nehammad ni kapengullug nan Apu Dios et han-ipahding da hu pinhed tu. Ey yadda edum ey indawtan tuddan kabaelan ni mengkal ni degeh. ¹⁰ Yadda edum ey indawtan tun kabaelan ni mengippahding idan miracles. Ey yadda edum ey indawtan tun kabaelan ni mengituttud-dun ehel Apu Dios. Wadadda edum ni indawtan tun kabaelan dan mengimmatun hedin makulug ni nalpun Apu Dios hu kaituttuddun hakey ni tuu winu eleg. Wadadda edum ni indawtan tun kabaelan dan mengi-hel ni nambakbaklang ni ehel, anin ni eleg da adalen humman ni ehel. Ey wadadda edum ni indawtan tun kabaelan dan mengippeamtan keibbellinan idan nunman ni ehel. ¹¹ Emin huyyan nambakbaklang ni kabaelan ey hakey nalpuan da, e ya Ispirituh Apu Dios ey hi-gatu ngenamung ni pinhed tun pengidwatan.

¹² Henin annel ni tuu e dakel hu parteh tu, nem hakey ni annel ni ebuh. Heni daman hi-gatsun kamengullug e ma-nut nambakbaklang itsu, nem hakey kan-annel ni hi-gatsu e hi Jesus. ¹³ Tep

emin itsu, anin Jew winu Gentile himbut winu beken, ey hakey nemenyag ni hi-gatsu e humman Ispirituh Apu Dios et mawedan hi-gatsun emin, tep hi-gatu nengihakkey ni hi-gatsud annel Jesus Christo.

¹⁴ Em, ya annel ni tuu ey hakey, nem dakel parteh tu. ¹⁵ Henin heli e gullat ni um-ehel et penghel tuy “Bekennak ngun parteh ni annel, tep beken nak ni ngamay,” et neipngil humman, tep anin hanniman kantu et nanengtun parteh ni annel. ¹⁶ Ey gullat ni kan ni tangila ey “Bekennak ngun parteh ni annel, tep bekennak ni mata,” et neipngil humman, tep anin hanniman kantu et nanengtun parteh ni annel. ¹⁷ Tep gullat ni matan emin hu annel, inna-nu tun mengngel? Ey gullat ni emin hu annel ey tangila, inna-nu tun menemmuy hedin endi eleng? ¹⁸ Beken ni hanniman hu nengapyan Apu Dios ni hi-gatsu, tep kinapyatu nambakbaklang ni parteh ni annel tayu meippuun di pinhed tun kei-ussalan da. ¹⁹ Hipa na-mu ang-ang ni annel hedin hakey ni ebuh ni parteh hu wada? ²⁰ Et mukun, hakey ni ebuh hu annel, nem dakel nambakbaklang ni parteh tu.

²¹ Et humman hu, eleg mabalin ni kan ni mata ey “Eggak mahapul hu ngamay.” Ey ya ulu, ey eleg mabalin ni kantuy “Eggak mahapul hu heli.” ²² Tep ya kakulugan tu, anin idan kan tayun beken ni importanteh ni parteh ni annel et makahhapul tayudda. ²³ Yadda etan parteh ni annel ni kan tayuy beken ni importanteh hu usal da, ey humman ida tayu kapaka-ippaptek. Ey yadda etan parteh ni annel ni anggeba-ing

ni peang-ang, ey tayu kaippaptek ni hennian.

²⁴ Nem beken ni mahapul ni henin nunman hu kapemaptek idan edum ni parteh ni annel. Hanniman hu impengapyan Apu Dios ni annel tayu ma-lat ipapaptek tayudda etan parteh ni kantayuy beken ni importanteh hu usal da.

²⁵ Emin hu parteh ni annel ey makahhapul tayudda ma-lat man-imbabaddang ida. Henin hi-gatsun kameibbilang ni annel Jesus, e mahapul ni man-uunnud itsu, niya man-impapaptek itsu.

²⁶ Tep hedini wada hakey ni parteh ni annel ni neligtan ey ligat tayun emin. Hanniman dama e hedini wada hakey ni hi-gatsun kametettebal, ey ketbalan tayun emin.

²⁷ Ya keibbellinan tu huyyan nakka pan-ituttuddu ey wada hakkey ni hi-gatsun kamen-gullug ey itsu kameibbilang ni annel Jesus Christo, nem wada hu nambabaklang ni ngunun neidinel ni hi-gatsu. ²⁸ Huyyadda hu nambabaklang ni ngunun indinel Apu Dios ni hi-gatsun kamengullug. Yadda nemangulun pinili tu ey yadda apostles, ya meihhayned ey yadda prophets e kamengippeamtan ehel Apu Dios, ya meikkatlu ey yadda etan kamantuttuddu. †

Ey wadadda dama kamengippahding ni miracle, yadda kamengkal ni degeh, yadda kaumbaddang ni edum da, yadda kaman-ap-apu niyadda edum ey kabaelan dan mengi-hel ni nambakbaklang ni ehel.

²⁹ Et mukun eleg itsu mapilin emin ni man-apostle, winu prophet, winu mantuttuddun ehel

---

† **12:28** 12:28 Ephesians 4:11

Apu Dios. Ey beken ni emin itsu ey han-pahding tayu hu miracle. ³⁰ Ey eleg itsu meidwatan emin ni kabaelan ni mengkal ni degeh, winu mengi-hel ni nambakbaklang ni ehel winu mengippeamtan keibbellinan tu. ³¹ Nem ya importanteh ni gamgaman tayun kabaelan ey ya etan umbaddang ni panyaggudan ni edum tayun kamengullug.

Nem wada hakey ni kekakkayyaggudan e human hu impeminhed.

13

Ya elaw ni impeminhed

¹ Makahhapul hu impeminhed di edum ni tuu, tep anin na-mun wada kabaelan kun mengi-hel ni nambakbaklang ni ehel ni tuu niya ehel ni anghel, nem endi impeminhed kun edum kun tuu, et endi silbitu e henin kaumpapaliteng ni gangha niya henin kaumpipipeng ni kingking. ² Anin na-mun iddawat Apu Dios ni hi-gak hu kabaelan ni mengituttuddun ehel tu, ey anin na-mun inamtak ni emin hu eleg peamtan Apu Dios, niya wada kabaelan kun mengewwat ni elaw tu, et endi silbitu hedin endi impeminhed kun edum kun tuu. Ey anin na-mun nehammad hu nakka pengullug et hedin kangku etan ni duntug ey "Pan-etan ka," ey nan-etan tu-wangu, ey endi silbik ni tuu hedin endi impeminhed kun edum ku. ³ Ey anin na-mun madewattak et iddawat kun emin hu wadan hi-gak idan newetwet, niya anin na-mun ihhulug ku hu annel ku et magiheb gapuh ni nakka pengullug nan Jesus Christo, ey

endi silbiddan nunman hedin endi impeminhed ku.

⁴ Ya tuun wada impeminhed tun edum tu, ey kabbabbal niya mahmek. Eleg tu keemmehi edum tu, eleg mampahhiyya, ⁵ beken ni manghay, eleg tu pepillit hu pinhed tu, beken ni kabubunget niya eleg tu nenemnema hu lawah ni impahding dan hi-gatu. ⁶ Eleg tu pan-amlangi hu lawah, nem ya kayyaggud hu tuka pan-amlangi. ⁷ Hedin wada impeminhed ni tuun edum tu, ey eleg tu nenemnema hu hipan lawah ni impahding da. Kamedinnel di edum tun tuu niya tuka namnamaha e kayyaggud ni ingganah hu ippahding da. Niya tuka ennusi hu hipan ligat.

⁸ Ya impeminhed ey eleg mepappeg, nem mannananeng ni ingganah. Yadda kabaelan, henin mengituttuddun kapeamtan Ispirituh Apu Dios ey mepappeg, anin ya kabaelan ni mengi-hel ni nambakbaklang ni ehel et mepappeg. Ey anin yadda hipan inamta tayu et eleg ali law mahapul. ⁹ Tep kulang itsun man-ewwat niya kulang itsun mengituttuddun kapeamtan Ispirituh Apu Dios. ¹⁰ Nem yallin ellian Jesus, ey eleg tayulli law mahapul ida huyyan kabaelan ni wada kulang tu.

¹¹ Heninnuy hu elaw tu: Yan keu-ungngak, ey henin kapeneppit ni u-ungnga hu nakka penepit, anin ni ya nakka pannemnem niya nakka pan-ewwat. Nem yan nehikenan ku, ey endidda law humman ni elaw kun keu-ungngak. ¹² Henin nunman ni hi-gatsun kamengullug e kulang ni hu tayu kapengewwat ni meippanggep

nan Apu Dios, e heni itsu kamandiddiggal etan di nekulap ni diggal e eleg meka-ang-ang hu angah. Nem hakey alin aggew ey mekihinnangga itsun Apu Dios et peka-amtaen tayulli elaw tu, henin nengamtaan daitsun hi-gatu.

¹³ Yadda etan kabaelan ni mannananeng alin ingganah ey ya pengullug, ya namnamah, niya impeminhed. Nem ya keim-importantehan idan nunyan tellu ey ya impeminhed.

14

Ya importanteh ey ya kabaelan ni mengituttuddun hipan kapeamtan Ispirituh Apu Dios

¹ Ya kayyaggud ni gamgaman yu ey ya pan-impipinhedan yu et yadda etan kabaelan ni iddawat ni Ispirituh Apu Dios, nema-ma etan kabaelan ni mengituttuddun kapeamtan Apu Dios. ² Tep ya etan tuun kabaelan tun mengihel ni nambakbaklang ni ehel ey hi Apu Dios hu tuka peki-ungbal, beken ni ya tuu, tep eleg da ewwasi hu tuka e-e-hela. Wada kabaelan tun mengituttuddudan eleg meamta tep ya baddang ni Ispirituh Apu Dios. ³ Nem ya etan kamengituttuddun kapeamtan Ispirituh Apu Dios ni hi-gatu ey tuka ituttuddudan edum tun kamengullug ma-lat petuled tudda, ey ma-lat mea-alluk idad daka panligligasi niya ma-lat maihammad hu daka pengullug. ⁴ Et humman hu, ya etan tuun kamengituttuddun kapeamtan Ispirituh Apu Dios ey tuka baddangin emin hu kamengullug. Nem ya etan tuun wada kabaelan

tun mengi-hel ni nambakbaklang ni ehel ey ebuh annel tun kamebaddangi.

⁵ Pinhed ku et ni emin kayu ey kabaelan yun mengi-hel ni nambakbaklang ni ehel, nem nakka peheballi hu emin kayu ey wada kabaelan yun mengituttuddun impeamtan Ispirituh Apu Dios ni hi-gayu. Tep neta-ta-gey etan kamengituttuddun ehel Apu Dios nem ya etan han-i-hel tu nambakbaklang ni ehel. Nem nan-inggeh ida hedini wada mengibbellin nunman idan ehel et wada law pansilbian tuddan kamengullug. ⁶ Tep inna-nu hedini um-ali-ak di kad-an yun kaegiegi et i-hel kud nambakbaklang ni ehel, ey eleg yu amta hu pinhed kun e-helen, kaw wada silbi tun hi-gayu? Endi. Nem wada silbi tun hi-gayu hedini um-ali-ak et ituttudduk hu impeamtan Apu Dios ni hi-gak di ehel ni han-awat yu.

⁷ Anin ni gitalah winu tullaling et endi tunung tu hedini kapemegga patnul. ⁸ Hanniman dama etan tangguyup idan sindalun kamekiggubbat. Hedini kalellegema etan ni kamengipatnul et eleg metunnung, ey eleg amtaddan sindalu hedini humman pandaddanan dan mekiggubbat. ⁹ Heni daman hi-gayu e hedini meki-ungbal kayun tuud ehel ni eleg da amta, ey endi silbitu, tep eleg da han-awat hu pinhed yun e-helen ni hi-gada. Heni ka kumedek kamekihuhummangan di annel mu.

¹⁰ Dakel nambakbaklang ni ehel eyad puyek ey humman idan ehel ey wada keibbellinan da, nem mahapul ni ewwatan et han wada silbitu. ¹¹ Nem hedini meki-ungballak etan ni enggak amta ehel tu, ey eleg tu dama amta ehel ku, eleg kami

man-in-awwasi, tep eleg kami man-hin-amtan ehel. ¹² Ya pehding yu, tep ihik kayun meidwatan ni kabaelan ni kamelpun Ispirituh Apu Dios, ey heballi yadda kabaelan ni umbaddang idan kamengullug hu gamgami yu.

¹³ Et humman hu, ya etan tuun han-i-hel tu hu nambakbaklang ni ehel ni eleg ewwasin tuu, ey mahapul ni mandasal ma-lat awatan tu hu keibbellinan ni tuka e-hela. ¹⁴ Tep hedin mandasal hu hakey ni tuud ehel ni eleg tu amta ey ma-nu tep kamandasal hu ispirituh tu, nem eleg tu han-awat hu tuka pan-iddasal. ¹⁵ Et humman hu, ya ew hu kayyaggud ni pehding tayu, ey mandasal itsud kaittudun ispirituh tayu, ey mandasal itsud ehel ni kameewwasi. Hanniman dama pehding tayu hedin man-a-appéh itsu. ¹⁶ Tep hedin eleg yu pehding humman, ey inna-nu hedin in-ehel etan ni kamandasal di ehel ni eleg han-awat ni edum tu, inna-nun penghelan dan “Amen,” * hedin eleg da awatan hu dasal tu? ¹⁷ Tep anin ni kayyaggud indasal yu, nem eleg ida mebaddangi hu edum yu et endi silbitu humman ni dasal yun hi-gada.

¹⁸ Hedin hi-gak, ey nakka mansalamat nan Apu Dios, tep et-eteng hu indawat tun kabaelan kun mengi-hel ni nambakbaklang ni ehel nem hi-gayu. ¹⁹ Nem hedin yan tayu kakeemmuemmungin tayu kapandaydayawin Apu Dios, ey heballi anin ekket ni ebuh hu e-helen kun han-awat ni tuu nem ya hu nak e-helen hu dakel ni eleg da han-awat.

---

* **14:16** 14:16 Ya keibbellinan ni “Amen!” ey “Em numan!”

²⁰ Kaegiegi, entan tu iu-unnud di kapannem-nem idan u-ungnga, tep pinhed kun heni kayuddan nangkenemnan. Nem hedin ya meipanggep ni lawah, ey pinhed kun heni kayuddan u-ungnga e ida kamenangpah. Nem hedin ya meippanggep idan nunyan tuttuddu, ey pinhed kun heni kayuddan nehiken di pengewwat yu.

²¹ Wada impatudek Apu Dios ni kantuy “Ittuduk kuddalli beken ni Jews ni hin-appil ehel dan mengippeamtaddan tuuk ni tugun ku, nem kapyatun eleg da-ak dedngela.” †

²² Et humman hu, ya kabaelan ni mengi-hel ni nambakbaklang ni ehel ey beken ni immatun ni kekastiguan idan kamengullug nan Apu Dios, nem immatun ni kekastiguan idan eleg mengullug. Nem ya kabaelan ni mengituttuddun pinhed Apu Dios ni peamta ey humman kaumbaddang idan kamengullug, nem endi tu panyaggudan idan eleg mengullug. ²³ Tep hedin neamung kayun mandaydayaw nan Apu Dios ey wada hakkeyey tuka pan-i-hel di hin-appil ni ehel ey neipaddih ni wadadda nekiemung ni hi-gayun eleg mengamtan elaw tu huttan winu eleg mengullug nan Apu Dios, ey kaw eleg da penghel ey kayu kaman-angngaw? ²⁴ Nem hedin wada hakkey ni hi-gayu ey ituttuddu tu etan pinhed Apu Dios ni peamta, ey wada nekiemung ni eleg mengullug, nanna-ud ni ebbuluten tu e neliwtan ni nangngelan tun intuttuddu yu. Et nemnemen tu law e nanliwat ²⁵ gapuh etan ni neipeamtan lawah ni elaw tun tuka itattalud nemnem tu et nanna-ud ni mandukkun ni menaydayaw nan

---

† **14:21** 14:21 Isaiah 28:11-12

Apu Dios et kantuy “Makulug ni wada hi Apu Dios ni hi-gayu!”

Ya kayyaggud ni pehding hedin neamuamung itsun kamengullug ni menaydayaw nan Apu Dios

²⁶ Ya pinhed kun e-helen ni hi-gayun kaegiegi, ey hedin neamuamung kayun menaydayaw nan Apu Dios, ey wada hakkeyey ippahding tu kabaelan tun neidwat ni hi-gatu ma-lat panyaggudan yun emin. Wada man-a-appeh, wada mantut-tuddu, wada mengippeamtan impeamtan Apu Dios, wada um-ehel ni nambakbaklang ni ehel ey wada mengidwat ni keibbellinan tu. ²⁷ Hedin wadadda um-ehel ni nambakbaklang ni ehel ni eleg meewwasi, ey hiyya hu dewwa winu tellun manhuluhulul ni um-ehel, ey mahapul ni wada mengidwat ni keibbellinan ni e-helen da. ²⁸ Nem hedin endi nekiemung ni kabaelan tun menghel ni keibbellinan ni e-helen da, mahapul ni um-eneeneng ida ma-lat ebuh hi Apu Dios ni nengamta etan ni da et e-helen.

²⁹ Dammutu hu dewwa winu tellun mengituttuddun pinhed Apu Dios ni peamta hedin neamung kayu, ey mahapul ni nemnemen idan mandedngel hedin makulug ni nalpun Apu Dios hu neituttuddu. ³⁰ Nem hedin wada kaman-ehhel, ey wada impeamtan Apu Dios ni hakey ni tuu, ey mahapul ni issiked nunman ni kaman-ehhel ma-lat umhel dama etan wada impeamtan Apu Dios ni hi-gatu. ³¹ Ey kayyaggud hedin hi-gayun wada pinhed tun peamtan impeamtan Ispirituh Apu Dios, ey mehakkehakkey kayun

um-ehel ma-lat wada inna-nuddan kamanded-dengngel ni mengamta etan ni pinhed yun e-helen ma-lat maihammad hu yuka pengul-lug. ³² Yadda kamengituttuddun impeamtan Apu Dios ni hi-gada ey mahapul ni hangkekkenneng da annel da et hegeden da hu tsimpuh dan um-ehel. ³³ Tep hi Apu Dios, ey eleg tu pinhed hu nengelowngaw ni pandeyyaw, tep ya pinhed tu ey wada ulnus niya linggep di tayu kakeem-muemmungin menaydayaw ni hi-gatu.

Hedin neamung itsun menaydayaw nan Apu Dios ³⁴ ey mahapul ni um-eneeneng ida bibi-i. Endi lebbeng dan an um-ehel, nem mahapul ni mengu-unnud ida, tep humman dama hu neitudek di Tugun. ³⁵ Hedin wada pinhed dan ibbagan meippanggep etan di neituttuddu, ey ibbagedan ahwadad baley dan ennamutan da, tep beken ni lebbeng tun pehding ni bii humman di tayu kakeemmungi.

³⁶ Kaw beken ni kayyaggud huyyan tugun ku, winu kan yu na-mu nem hi-gayu hu nebukul ni nengituttuddun ehel Apu Dios, winu hi-gayun ebuh hu neituttudduan tu? ³⁷ Hedin wada kayun kamenghel ni kantuy hi-gatu hu kame-ngituttuddun ehel Apu Dios winu wada kabaelan tun nalpun Ispirituh Apu Dios, mahapul ni nemnemen tu e huyyan nakka pan-ittudek ey intugun ni Apu tayu. ³⁸ Nem hedin wada eleg mengebbulut nunyan nakka pan-e-hela, entan tu kulug humman ni tuu.

³⁹ Et humman hu, hi-gayun kaegiegi, gamgami yu etan kabaelan ni mengituttuddun kapeamtan Ispirituh Apu Dios ni hi-gayu, nem entan tu

ka-legidda hu wada kabaelan dan mengi-hel ni nambakbaklang ni ehel. ⁴⁰ Nem mahapul ni neiptek hu pehding yud yuka keemmuemmungi, niya mahapul ni ya kayyaggud ni emin hu pehpehding yu.

15

Ya elaw ni netagwan Jesus Christo

¹ Kaegiegi, pinhed kun penemnem ni hi-gayu hu intuttudduk ni hi-gayun meippanggep ni panyaggudan tayun impahding Jesus Christo. Inebulut yu et humman neipuunan ni yuka pengullug. ² Ya humman ni nengulugan yu hu nehelakniban yud kastigu yu et nema-mama hedin nehammad hu yuka pengullug. Nem mahapul ni pannananeng yu yuka pengullug nan Jesus, tep endi silbitu hedin ehel ni ebuh hu yuka pengullug.

³⁻⁴ Huyyadda importanteh ni intuttudduk ni hi-gayun neipeamtan hi-gak, e netey hi Jesus Christo gapuh ni liwat tayu, et maikulung et metagwan ni katlun aggew e humman inamnuan ni inhel Apu Dios ni meippahding. * ⁵ Yan netagwan tu ey nampeang-ang nan Peter et han mampeang-ang ni hi-gadan emin ni hampulut dewwan apostles tu. ⁶ Entanni ey nampeang-ang di nehuluk ni liman gatut ni kamengullug ni hi-gatu. Ey ingganah nunya ey dakel ida mategun

---

* **15:3-4** 15:3-4 Psalm 16:8-10, Matt. 12:40 et ya Acts 2:24-32

nenang-ang ni hi-gatu. ⁷ Entanni ey nampeang-ang mewan nan James et han mampeang-ang idan emin ni apostles.

⁸ Hi-gak hu nanggillig ni nampeang-angan tu, et yan nunman hu nengulugan ku, † anin ni eggak ni pinhed ni mengu-unnud ni hi-gatu, tep lawah la ni hu elaw ku. ⁹ Et nemahhig hu impahpahding kun nanlelehhanan idan tutu-un kamengullug nan Apu Dios. Et mukun kangkuy hi-gak hu kebabbabbahan ni apostle, niya beken pay ni lebbeng tun nak meibbillang ni apostle. ¹⁰ Nem gapuh ni binabbal Apu Dios ni hi-gak, ey impambalin tuwak ni apostle. Beken ni endi silbitu humman ni binabbal tun hi-gak, tep nemahhig hu nangngunungunuk nem yadda edum kun apostles. Beken ni gapuh ni kabaelan ku hu nengipahdingan kun ngunuk, nem gapuh ni baddang Apu Dios ni hi-gak. ¹¹ Et anin ni hi-gak winu yadda edum kun apostles hu kamantuttuddu ey nan-ingngeh hu mika ituttuddu e meippanggep nan Jesus et ya importanteh ey nengulug kayu.

Ya elaw ni ketegguan idan kamengullug

¹² Intuttuddu min hi-gayu e hi Jesus Christo ey simmagun neteyyan tu, et humman hu keang-angan tu e emin hu tuu ey umtagu idalli dama. Nem ay kele wadadda edum ni hi-gayun kahing e kanday eleg idalli umtagu hu nangketey ni hakey alin aggew? ¹³ Et hedin tep makulug ni eleg umtagu hu nangketey, eleg tep dama tumegu hi Jesus. ¹⁴ Et hedin makulug ni eleg taguen Apu

---

† **15:8** 15:8 Acts 9:3-6

Dios hi Jesus, endi tep silbitu hu intuttuddu min hi-gayu, et endi tep law silbi tun nengulugan yu. ¹⁵⁻¹⁷ Et hedin henin nuntan, maitek kami tep ni apostles, tep intuttuddu mi e sinegun Apu Dios hi Jesus. Et hedin makulug ni eleg ida umtagu hu nangketey, eleg tep dama tumegu hi Jesus, et endi tep silbitu hu yuka pengullug et nanengtun eleg mepesinsahan hu liwat yu. ¹⁸ Ey emin ida tep hu nangketey ni nengulug nan Jesus Christo, ey neidawwidda tep nan Apu Dios, et mekastiguddallin ingganah. ¹⁹ Et hedin makulug idan emin huyya, endi tep silbi tun nandinelan tayun Jesus hedin mettey itsu. Et hi-gatsu tep ni kamengullug hu anggehemmek ni peteg di emin ni tuu. Hedin neituu itsun ebuh eyad puyek e eleg itsulli meteggui, ey ebuh tep ni ketaggu tayu eyad puyek ni pengippaptekan daitson Jesus Christo.

²⁰ Nem ya kakulugan tu, ey netagwan hi Jesus Christo. Hi-gatu hu nemangulun netagwan et huyya hu keang-angan tu e yadda nangketey ni kamengullug ey metegguan idalli dama. ²¹ Emin itsu ey mettey itsulli, gapuh ni impahding etan ni hakey ni tuu e hi Adam. Nem emin itsu ey metegguan itsulli mewan tep ya impahding dama etan ni hakey ni tuu e hi Jesus. ²² Kamettey emin hu tuu, tep neilegat itsun nanliwatan Adam, nem metegguan itsulli gapuh ni neiegian tayun Jesus Christo. ²³ Ey wada nagtud ni aggew ni ketegguan tayulli, tep ya nemangulun sinagwan Apu Dios ey hi Jesus, et yallin keibbanggadan Jesus ey hi-gatsun tuu tu dama tegguen tu. ²⁴ Yallin nunman ey apputen

Jesus idan emin hu ap-apun kamekibbuhhul nan Apu Dios. Bahbahren tuddalli buhul tu, anin ya kabaelan da. Yan nunman ali pengippeangan Jesus e ebuh hi Ame tayun hi Apu Dios ni wada kelebengan tun man-ap-apun ingganah. ²⁵ Tep nanengtun hi Jesus hu man-ap-apu ingganah apputen tuddan emin hu buhul tu. ²⁶ Ya manggillig ni apputen tun buhul tayu ey ya katey. ²⁷ Ya neitudek ni ehel Apu Dios ey kantuy “Pambalin alin Apu Dios hi Jesus Christo ni Ap-apun emin.” Nem eleg meigappat hi Apu Dios, tep hi-gatu nalpuan ni kelebengan Jesus ni man-ap-apu. ²⁸ Tep hedin inapput Jesus Christo ni emin hu buhul tu, ey hi-gatu hu mambalin ni Apun emin, et hantulli idinel nan Apu Dios ni man-ap-apun emin, tep hi Ametu hu keta-tageyyan di emin.

²⁹ Wadadda etan edum ni ida kapebenyag matlat penginemnemneman daddan kapengullug ni aammed da niyadda agi dan nangketey. Nem gullat ni makulug hu kan idan edum e eleg idalli meteggui hu nangketey, kele daka pehding humman? ³⁰ Ey inna-nun hi-gami, gullat ni beken ni makulug e umtaguddalli netey, ey kele mika hanghanggaadda anggetakkut ni ketteyyan ni kewa-wa-wa niya kele mika helheltapa hu ligat tep ya mika pengullug nan Jesus Christo?

³¹ Hi-gayun aaggik ida, nakka hanghangгаа ketteyyan kun kewa-wa-wa tep ya nakka pengittuttudduin meippanggep nan Jesus. Nem eteng dama hu nakka pengiddeyyaw ni hi-gayu tep ya nengu-unnudan yun Apu tayun hi Jesus Christo. ³² Gullat ni makulug ni eleg umtagu hu

nangketey, ku endi tep hu ginen-ud kun nak et keteyyan di deya Ephesus ni nekihenanggaan kuddan buhul kun henidda layon. Heballi tep ya pan-am-amlengan eyad puyek hu an hemmahemmaken et iu-unnud idan edum ni tuun ebuh biyag dad puyek ni daka nemnemnema. Kanday “Pan-ekan tayu kuma hu hipan kennen niya paninum tayu hu hipan meinnum, tep kaw wadalli mewan law hedin mettey itsu?” ‡

³³ Entan kaheul yuddan tuun hanneya daka pengullug, ey entan tudda deddenggel, tep lektattu ey mealdanan kayun lawah ni elaw da et mei-inggeh kayun hi-gada. ³⁴ Kenemnemi kayu et isiked yu law ni mengapkapyan law ni lawah. Wadadda edum ni hi-gayun kamenghel ni ida kamengullug, nem eleg da amta hi Apu Dios. Kaw eleg kayu umbaing?

Ya elaw ni annel tayulli hedin metegguan itsu

³⁵ Nem penghel yu na-muy “Inna-nun ketegguan ni netey? Hipalli inna-nun annel da?” ³⁶ Ya etan tuun mengibbeggan nunya ey endi nemnem tu. Kaw eleg yu amta e hedin ittanem yu hu bukel ey pakkaw ni i-e-hek et han tummel? ³⁷ Heni etan ni pagey niyadda etan edum ni bukel, e hedin eleg meitnem, man mannenneng ni bukel ni ebuh. Nem hedin neitnem et simmemel, man hin-appil law hu ang-ang tu. ³⁸ Emin nambakbaklang ni bukel ey eleg man-iinggeh hu ang-ang ni temel da, tep henin nunman nengapyan Apu Dios.

‡ **15:32** 15:32 Isaiah 22:13 niya 56:12. Ang-ang yu dama Luke 12:19

³⁹ Heni damaddan eyan mategun wadad puyek e nambakbaklang. Hin-appil annel idan tuu, yadda animal, yadda sisit niyadda deleg.

⁴⁰ Ey wadadda lintun Apu Dios eyad puyek et yad kabunyan. Nem nambaklang hu kak-inayyaggud ni ang-ang idan wadad puyek et yadda wadad kabunyan. ⁴¹ Henin aggew, e kaumhili heyaw tu, nem ya bulan ey kaumheyaw dama, nem eleg umhili. Hin-appil dama dilag ni bittuwen tep kulang heyaw tu. Ey nambakbaklang hu kak-inayyaggud ni ang-ang da. Anin ni yadda bittuwen et wada hakkeyey nambakbaklang hu kak-inayyaggud ni ang-ang da.

⁴² Ya gaputun nakka penghelin nunya ey matlat amtaen yu e hin-appil hu annel tayun nunya etan di annel tayullin ketegguan tayu. Tep kamettey hu annel tayun nunya, nem yalli etan metegguan ni annel tayu ey eleg ali mabalin ni mettey. ⁴³ Ya annel tayu ey lawah ang-ang tu hedin netey, ey endi law kabaelan tu. Nem hedin metegguan ali, ey kakkayyaggud hu ang-ang tu niya et-eteng kabaelan tu. ⁴⁴ Hedin mettey itsu, ey meikkulung hu annel tayud puyek. Nem hedin metegguan itsu, hin-appil ali annel tayu e humman melpun Apu Dios. Gapu tep wada annel tayun nunyad puyek ey wadalli dama annel tayud kabunyan. ⁴⁵ Makulug huyya, tep huyya kan ni impatudek Apu Dios e kantuy “Hi Adam hu nemangulun mategun tuu,” nem wada dama etan kandan Adam ni nanggillig e hi Christo. Hi-gatu hu Ispirituh ni kamengidwat ni biyag. ⁴⁶ Ey ya meikkadwan biyag tayu ey yad kabunyan, et humman hu, ya nemangulu ey ya

annel tayu eyad puyek, beken etan annel tayud kabunyan. ⁴⁷ Ya etan nemangulun tuu e hi Adam ey nalpu annel tu eyad puyek. Nem hi Jesus e kameingngadnin neikadwan Adam, ey nalpud kabunyan et mambalin ni tuu. ⁴⁸ Hi-gatsun tuu e helag Adam e nalpu annel tud puyek ey henin annel tu hu annel tayu. Nem yadda etan tuun dinwat da baluh ni biyag etan ni tuun nalpud kabunyan e hi Jesus Christo ey henillin annel tu annel da. ⁴⁹ Neiingngeh hu elaw ni neitu-wan tayun nunya etan ni neitu-wan nan Adam e nalpu annel tud puyek, nem mei-ingngeh ali dama elaw ni neitu-wan tayun Jesus Christo e nalpud kabunyan.

⁵⁰ Kaegiegi, e-helen kun hi-gayu e huyyan annel tayun laman niya kuheyaw ey eleg mabalin ni mekihha-ad di nan-ap-apuan Apu Dios. Tep huyyan annel tayu ey kamettey, eleg mannana-neng ni ingganah e beken henin annel tayullid kabunyan.

⁵¹ Dengel yu eya ituttudduk ni hi-gayun nunya, tep huyya ey eleg la peamtan Apu Dios ni nunman. Beken ni emin itsun kamengullug ey mettey, nem emin itsulli, netey winu mategu, ey mehullulan ali annel tayu. ⁵² Ya kehullulan alin annel tayu ey mangkinnemtang henin kapengimkimin mata. Meippahding ali huyyan manggillig ni tenul etan ni tangguyup di kabunyan. Ey meiddihhan ni metegguan ida kamengullug ni nangketey ey mehullulan ali annel da. Anin hi-gatsullin mategu et mehullulan ali dama annel tayu et eleg itsulli law mettey. ⁵³ Tep huyyan annel tayun kamettey ey

mehullulan alin mannananeng ni annel e eleg mettey. ⁵⁴ Yallin keippahdingan tu huyya hu amnuan etan ni impatudek Apu Dios e kantuy “Neapput hu katey.” §

⁵⁵ Et humman hu, hi-gatsun kamengullug ey eleg itsu law umtakut ni mettey, tep makulug ni emin idalli hu kamengullug ni nangketey ey meteggua idalli et eleg idalli law mettey.

⁵⁶ Ya liwat hu gaputun tayu kaketteyi, ey ya eleg tayu pengu-unnudin Tugun Moses hu tayu kapanliwwasi. ⁵⁷ Nem pansalamat itsun Apu Dios, tep tegguen daitsulli tep ya nengulugan tayun Apu Jesus Christo.

⁵⁸ Et humman hu, hi-gayun kaegiegi, entan tu peapput hu nemnem yu, nem ihammad yu hu yuka pengullug nan Apu Jesus. Ipapaptek yun kenayun hu ngunu yun indinel nan Apu Jesus ni hi-gayu, tep emin hu tayu kaippahding ni impangunu tu ey wada silbitu.

16

Ya kaemmungaddan kamengullug ni pemaddang dan edum da

¹ Ya law ittudek ku ey ya meippanggep ni yuka emmungan ibbaddang yuddan edum tayun kamengullug ni nangkewetwet di Jerusalem. Pinhed kun ippahding yu hu henin intuttudduk ni kapehding idan edum tayun kamengullug di kebbebley di Galatia. ² Ya kayyaggud ni pehding yu ey yan nemengngulun aggew ni

---

§ 15:54 15:54 Isaiah 25:8a

hanlingguwan ey wada hakkeyey um-appil ni limmu tu meipuun di tuka lelmua, ma-lat hedin um-ali-ak ditan ey eleg law mahapul ni kayu mengemmung. ³ Tep ya pinhed ku ey hedin immali-ak, neidaddan ni neamung hu pinhed yun ibbaddang et pailaw tayuddan pillien yun mengillaw di Jerusalem. Ey mantuddekkak idan kamengullug diman ma-lat amtaen da e hi-gatsu nengitu-dak ni hi-gadan mengillaw ni ibbaddang yu. ⁴ Nem hedin mahapul ni mekillawwak, anin ikkuyyug kudda.

Ya nannemneman Paul ni tudda penang-angan ni kamengullug di Corinth

⁵ Ninemnem kun um-alidtan, nem mandaguhak nid Macedonia et mantuttudduak diman, et hannak la meda-puh ni an menang-ang ni hi-gayu. ⁶ Nakka nemnemnema e mebabbayyaggak ni manha-ad ditan, anin na-mun ingganah ni kegibbuan ni ketel. Et wadan dammutullin wada ibbaddang yun hi-gak ni lawwak di edum ni bebley. ⁷ Eggak pinhed ni nekemtang ni ebuh hu panha-adan kud tan tep pinhed kun hedin um-ali-ak ey mebabbayyag hu pekihha-adan kun hi-gayu hedin i-abulut Apu tayu. ⁸ Nem ay pinhed ku nin manha-ad di deyad Ephesus ingganah medettengan hu Piyestah ni Pentecost, ⁹ tep dakel ida neminhed ni mengngel ni nakka ittenuttuddudya meippanggep nan Apu tayu, anin ni dakel ida buhul ku.

¹⁰ Hedin umlaw ditan hi Timothy, peang-ang yu kayyaggud ni hi-gatu, tep hi-gatu hakey

ni kamantuttuddun ehel Apu tayu e henin hi-gak. ¹¹ Ang-ang yu et endi an manlalamhi ni hi-gatu, nem baddangi yu ma-lat melinggep ali pambangngadan tudya, tep nakka um-abtun peki-lian tuddan edum ni agi tayun um-ali.

¹² Inhel kun Apolos e pinhed kun peteg ni meikkuyyug idan edum tayun umlaw ditan, nem eleg tu ni pinhed. Kantuy beken nin nunya, nem hedini wadalli wayah tu, ey um-ali.

Ya nangillig ni tugun nan Paul

¹³ Helipatiyu et eleg kayu maheul ni mengipahding ni lawah. Ihammad yu hu yuka pengullug. Ey entan takut yun mengu-unnud ni tuttuddun Jesus. ¹⁴ Emin hu pehding yu ey ipahding yu gapuh ni impeminhed yun edum yu.

¹⁵ Kaegiegi, inamta yu hu meippanggep nan Stepanas et ya pamilyah tu. Hi-gada hu neman-gulun nengulug nan Jesus di bebley di Greece ey binenaddangan dadda edum tayun kamengullug. ¹⁶ Nak anhan kaibbagan hi-gayun kaegiegi e u-unnud yudda tuun henin nunman elaw da et yadda etan tuun kaumbenaddang di ngunun meippanggep nan Apu tayu.

¹⁷ Nakka man-am-amleng ni illian di Stepanas, hi Fortunatus et hi Akaikus, tep hi-gada kamengiehneng ni hi-gayun umbaddang ni hi-gak, tep endi kayudya. ¹⁸ Impeamleng da-ak henin nengipeamlengan dan hi-gayu. Yadda henin nunyan tuu hu lebbeng tun metbal.

¹⁹ Kan idan kamengullug di Asia ey dakeyu kanenemnema. Hanniman damad Aquila nan

Priscila et yadda edum ni kameki-emmung di baley dan kamandaydayaw nan Apu Dios e kanday dakeyu kanenemnema tep ya nengulugan tayun Apu tayu. ²⁰ Ey emin ida kamengullug di deya ey kanday dakeyu kanenemnema.

Peang-ang yu hu yuka pan-impipinhedin yuka pandadammui, tep kayu kamengullug.

²¹ Hi-gak hi Paul e nengipetudek nunya. Dakeyu kanenemnema daman hi-gak.

²² Yadda etan eleg meminhed nan Apu tayu e hi Jesus ey mekastiguddalli et kuma. Ey mambanggad et law hi Apu tayu et ipaptek daitsun emin.

²³ Pinhed kun meweddan hi-gayun kenayun hu binabbal Apu tayu e hi Jesus.

²⁴ Et-eteng hu impeminhed kun hi-gayun emin tep ya nengulugan yun Apu Jesus Christo.

Ya ehel apu Dios
Kallahan, Keley-i: Ya ehel apu Dios Bible

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Antipolo Ifugao

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

3593303a-80c2-56e4-90b2-f4bfea2fd2a6